

glasbena mladina

glasilo glasbene mladine slovenije

leto VI, številka 5
8. marec 1976

foto: marko aljančič

STILOV
MLADINA

drugi bralci,

konec februarja smo natisnili težko pričakovano posebno številko našega časopisa. Šole, ki so naročile vnaprej, so jo že prejele, vse druge pa so te dni dobile na ogled en izvod. Bogato opremljena knjižica, ki je izšla v barvah na 64 straneh in stane samo 10 dinarjev, prinaša izčrpno gradivo o življenju in delu skladateljev Ipvacev, Vatroslava Lisinskega in Steva Mokranjca. Vsi, ki so se že prijavi za „Kviz 76“, katerega tema so omenjeni skladatelji, imajo zdaj

dva meseca in pol časa za priprave. Pripravljen je tudi že magnetofonski trak s posnetki, ki smo jih že razposlali naročnikom, imamo pa jih še na zalogi, tako kot posebno številko.

Zdaj, ko imate gradivo v rokah, se bo laže odločiti za sodelovanje v kvizu. Vsaka prijava bo dobrodošla!

Današnja številka GM je posvečena dveh osrednjim temam: letošnjim Prešernovim nagrajencem s področja glasbe in turneji tria Lorenz z mezzosopranistko Evo Novšak-Houško po Franciji. Tej naši ugledni umetnici smo ob dnevu žena posvetili tudi naslovno stran časopisa. Fotografijo Eve Novšak je posnel Marko Aljančič.

iz dela republiških organizacij gm

Ob pregledovanju programov dela republiških organizacij glasbene mladine v Jugoslaviji opažamo povečano dejavnost na vseh področjih dela. Glavni poudarek je na reorganiziranju dejavnosti na vseh ravneh – predvsem gre za konstituiranje obstoječih pa tudi novih občinskih in osnovnih organizacij glasbene mladine v vseh institucijah, kjer se mladi zbirajo zaradi skupnih interesov. Ponekod so v tem delovanju bolj uspešni, ponekod pa še iščejo svojo pot. Verjetno stoji organizacija srbske in še posebej beograjske glasbene mladine korak pred drugimi.

Vse organizacije so sestavile tudi neposredne programe kroženja večjega števila kvalitetnih koncertov, ki

srbija:

z dogovarjanjem v nove akcije

Med že tradicionalne oblike dela glasbene mladine Srbije sodijo vsakoletni sestanki aktivistov glasbene mladine. Delegati iz 40 občinskih organizacij so na letošnjem sestanku na Divčibarah razpravljali o aktualnih temah, ki so se odrazile v vrsti sklepov in delovnih nalog.

Med osnovne naloge glasbene mladine Srbije sodi predvsem vsebinska poglobljenost programa, namenjenega delavskim in kmečkim okoljem. Prav tako bi želeli pomnožiti in vsebinsko bolj oblikovati že obstoječe izmenjave tako na medobčinski, kakor tudi na medrepubliški in mednarodni ravni. Nova oblika družbene angažiranosti pa naj bi bila delovna brigada glasbene mladine Srbije, ki bi poleg že ustanovljenih

vovjodina:

deset let glasbene mladine novi sad

Februarja je minilo 10 let, kar je v Novem Sadu iz Društva prijateljev glasbe izšla glasbena mladina in zaživela kot samostojna organizacija. Iz gibanja je prerasla v družbeno organizacijo, ki neprestano krepi svoje članstvo ter razširja svojo dejavnost tako s številom akcij, kakor tudi z raznolikostjo programov. Ti so namenjeni vsem starostim, od predšolskih otrok do mladih v srednjih in višjih šolah ter v neposredni proizvodnji. Za svoje uspešno delo je glasbena mladina Novega Sada dobila posebno nagrado občinske konference Zveze socialistične mladine Novega Sada ter številna priznanja ob vsakoletni organizaciji kviza. Pri tem ne velja omeniti le visokih vrstitev ekip v republiškem in zvez-

naj bi zajeli čimvečje število krajev. Kot vedno, bodo tudi letos animatorji dela med mladino najvidnejši naši poustvarjalci.

Posebej pa velja omeniti dve zanimivejši širši akciji, ki bosta imeli gotovo kar največji odmev med članstvom. V Zagrebu naj bi po enoletnem premoru spet organizirali „Srečanja glasbene mladine Jugoslavije“, vzporednici teh srečanj v manjšem obsegu pa pripravljata tudi glasbena mladina Vojvodine s „Srečanja glasbene mladine Vojvodine“ in glasbene mladine Slovenije s svojim „Dnevom glasbene mladine“.

Srečanja glasbene mladine Jugoslavije so predvidena v okviru praznovanja Dneva mladosti. Trajala bodo šest dni in se jih bo predvido-

oblik kulturnega udejstvovanja sodelovala na eni izmed delovnih akcij.

Ponovno je bila poudarjena vloga glasbene mladine kot kolektivnega člana Zveze socialistične mladine in sprejet je bil sklep za široko zastavljeno akcijo „GLASBENA MLADINA V VSAKI OBČINI“, ki naj bi jo speljali skupaj z Zvezo socialistične mladine Srbije. Prav tako so izrazili željo po množičnejši udeležbi članov glasbene mladine v akcijah ZSM Srbije, kot so npr. „Srečanja delovnih organizacij“.

Delegati so zadovoljili predsedstvo glasbene mladine Srbije, da preveri možnost za uvajanje letne nagrade najboljšim občinskim organizacijam in najzaslužnejšim aktivistom.

nem merilu, ampak predvsem množičnost pri sodelovanju v tej priljubljene obliki dela.

V Novem Sadu se je rodila zamisel za akcijo „PIANINO V VSAKO ŠOLO“, ki so jo prevzele nekatere druge občinske organizacije. Učenci in dijaki se množično včlanjujejo v glasbeno mladino in s članarino ter sredstvi, ki jih pridobijo s prostovoljnimi delom, kupijo instrument, ki je nepogrešljiv za vsako šolo.

Seveda pa tudi glasbena mladina Novega Sada ne bi mogla doseči tako dobrih rezultatov brez zavzetega in prostovoljnega dela številnih sodelavcev, od učencev in dijakov do profesorjev, glasbenih in dramskih umetnikov ter brez gnotne in moralne podpore družbenopolitič-

ma udeležilo 11.500 mladih članov iz vse Jugoslavije. Ves čas srečanj se bodo v dvorani Vatroslav Lisinski v Zagrebu vrstile različne glasbene prireditve, bodisi v istočasnem programu vidnejših hrvaških umetniških ansamblov, bodisi kot izvedbe velikih vokalno instrumentalnih in glasbeno-scenskih del. Med drugim je predvidena tudi izvedba rock opere „Gubeo-beg“.

Namen te izjemno pomembne manifestacije je utrjevanje prijateljstva, zblíževanje in izmenjava izkušenj pri estetski vzgoji mladih ljudi. Prav zaradi tega predvideva program tudi veliko srečanj mladih ustvarjalcev, poustvarjalcev in družbenopolitičnih delavcev.

M. S.

Delegati občinskih organizacij glasbene mladine Srbije so kritično proučili predlog za novo mesto predmeta „umetnost“ v srednjih šolah. Ugotovili so, da z 1 tedensko uro ne morejo pričakovati pozitivnih rezultatov. Prav tako so kritično ocenili tudi zmanjšano število ur strokovnih predmetov na šolah umetniških smeri, kar se bo brez dvoma negativno odrazilo ne samo v glasbenem, ampak v celotnem kulturnem življenju v republiki.

Sestanek na Divčibarah ne pomeni samo pomembne izmenjave izkušenj, ampak tudi forum, katerega sklepi in predlogi bodo znatno obogatili delo v občinskih organizacijah glasbene mladine Srbije.

A. K.

nih in kulturno-izobraževalnih delavnikov Novega Sada.

Deseto obletnico dela bodo proslavili s slavnostnim kulturnim programom, na katerem bodo podelili priznanja najbolj zaslužnim aktivistom, umetnikom in organizacijam, ki so s požrtvovalnostjo omogočili življenje in delo glasbene mladine Novega Sada.

V prihodnje pa bodo poleg že utečenih akcij, kakor so šolski in mladinski koncerti, „Glasbena tribuna mladih“, „Z vlakom v opero“ ter „Srečanja“ posvetili posebno pozornost delu klubov glasbene mladine ter razširjevanju dejavnosti na vsa tista področja življenja in dela, kjer do sedaj aktivnosti glasbene mladine še ni bilo. VINKO DEŽE

glasbena
mladina

Izdaja republiška konferenca Glasbene mladine Slovenije. Ureja uredniški odbor: Peter Lipar (glavni urednik), Igor Longyka (odgovorni urednik), Anton Janežič (lektor), Dušan Rogelj, Kaja Šivic (sekretar uredništva), France Anžel (tehnični urednik). Naslov uredništva: Ljubljana, Krekov trg 2, tel. 322-367.

Tekoči račun pri SDK Ljubljana, št. 50101-678-49381. Tiska Tiskarna Ljudske pravice. Izhaja šestkrat na šolsko leto. Celoletna naročnina 14 din, cena posameznega izvoda 3 din. Oproščena temeljnega davka od prometa proizvodov po sklepu republiškega sekretariata za informacije 412-1/72, z dne 22. oktobra 1973.

Uredniški svet: (RK ZSMS) Mirko Vaupotič, (ZKPOS) Tone Lotrič, (ZDGPS) Dušan Vodišek, (DGU) Jože Stabej, (DSS) Dane Škerl, (RK GMS) Miloš Poljanšek, Ciril Vertačnik, delegacija uredništva: glavni urednik, odgovorni urednik in sekretar uredništva.

Časopis sofinancirata kulturna skupnost Slovenije in izobraževalna skupnost Slovenije.

glasbena mladina na radijskih valovih

Številni bralci poznajo radijsko oddajo „Iz dela Glasbene mladine Slovenije“, s katero se vsak drugi torek med 14.10 in 14.40 oglasimo na prvem programu ljubljanskega radia. Naša organizacija ni edina, ki širi svojo dejavnost na radijskih valovih, obvešča o svojem delu, predstavlja mlade glasbenike, sledi pomembnim glasbenim dogodkom ter izpolnjuje želje svojih članov. Oddaje o Glasbeni mladini in za Glasbeno mladino so tudi na radiu Maribor, Zagreb, Reka, Split, Dubrovnik, Beograd, Sarajevo in Zenica.

Kakšne so oddaje, posvečene Glasbeni mladini, ter kakšne so nadaljnje možnosti za sodelovanje med organizacijami Glasbene mladine in radijskimi postajami, je bila osnovna tema razgovorov med člani Glasbene mladine ter avtorji oddaj s predstavniki jugoslovanske radiotelevizije.

Po pregledu dela je bilo ugotovljeno, da je sodelovanje med Glasbeno mladino in radijskimi postajami izredno uspešno in da lahko na

podlagi doseženih rezultatov, pričakujemo tako širši obseg, kakor tudi vsebinsko poglobljenost nadaljnjega skupnega dela. Skupna odgovornost pred javnostjo tako glasbene mladine, kakor tudi radijskih postaj vsiljuje neogibno sodelovanje s potrebnimi delitvijo dela.

S trenutnim stanjem ne moremo biti povsem zadovoljni, saj oddaje ne posegajo neposredno tjakaj, kjer deluje Glasbena mladina. V oddajah je premalo informacij iz osnovnih in občinskih organizacij Glasbene mladine. Tako sodi v neposredne naloge glasbene mladine in radijskih postaj objavljati več prispevkov s terena, organizacije Glasbene mladine na vseh ravneh pa je treba spodbuditi k čim tesnejšemu sodelovanju tudi na področju informiranja.

Jasno je bila izražena tudi potreba po izmenjavanju informacij na medrepubliški ravni. Sprejet je bil sklep, da postane ena izmed velikih radijskih hiš zbiralnišče informacij, ki so vedno na voljo vsem radijskim postajam in organizacijam glasbene mladine.

Da ne bi ostalo samo pri besedah, še vabilo občinskim in osnovnim organizacijam glasbene mladine Slovenije:

PRISPEVKI V PISMENI OBLIKI ALI POSNETKI NA MAGNETOFONSKIH TRAKOVH O ŽIVLJENJU IN DELU V VAŠI ORGANIZACIJI BODO

V oddajah glasbene mladine bi želeli posredovati tudi več informacij o delu glasbene mladine v drugih državah, članicah mednarodne federacije glasbene mladine. Tako je vsaka republiška organizacija, ki je nosilec mednarodne izmenjave, dolžna o njej obvestiti vsaj vse velike radijske postaje v drugih republikah. Prav tako naj bi o delu glasbene mladine v drugih državah poročali posamezniki in skupine, ki zastopajo našo državo v mednarodnih forumih, oziroma gostujejo v državah, članicah mednarodne federacije glasbene mladine.

Pogovarjali so se tudi o oddajah, ki spremljajo delo kulturnega centra mednarodne federacije glasbene mladine v Grožnjaju ter mednarodnega tekmovanja glasbene mladine v Beogradu. Na radijskih valovih naj bi dobile svoje mesto tudi vse večje akcije glasbene mladine, kot n. pr. kvizi in srečanja glasbene mladine ter manifestacije, na katerih sodelujejo mladi glasbeni umetniki, kot npr. Podij mladih v okviru Ohridskega poletja ali srečanje glasbenih akademij v Rovinju. A. K.

GOTOVO NAŠLI SVOJ PROSTOR V ODDAJAH „IZ DELA GLASBENE MLADINE SLOVENIJE“. Prispevke pošljite na naslov: Republiška konferenca Glasbene mladine Slovenije, Krekov trg 2, „ZA ODDAJE: IZ DELA GLASBENE MLADINE SLOVENIJE“.

pismo

Spoštovani!

V „Kmečkem glasu“ sem pred dnevi prebral nekaj o GLASBENI MLADINI SLOVENIJE. O tej organizaciji sem slišal sicer že prej, vendar me je omenjeni sestavek zaradi podrobnejšega opisa bolj pritegnil. Kraj Kozje je po mnenju nekaterih jedro področja Kozjanskega, ki spada med nerazvita. Vendar pa kar se tiče kulturnih dejavnosti v tako skromnih možnostih, ne moremo trditi, da gre za nerazvitost.

Zato smo mladi iz Kozjega, ki se ali ukvarjamo ali zanimamo za glasbo, sklenili, da ustanovimo svojo osnovno organizacijo glasbene mladine.

FRANCI ČERNELČ,
Brusilnica
63260 KOZJE

Na Republiški konferenci glasbene mladine Slovenije smo z veseljem prebrali pismo mladih s Kozjanskega, saj so skupni interesi mladih gotovo najbolj zanesljiv dokaz o tem, da je Glasbena mladina zaželena in potrebna predvsem v manjših krajih in da je naš program dovolj pester, da zadovoljuje tudi potrebe vseh mladih. Naša želja bi bila, da bi se na naš naslov obrnilo še več mladih iz vseh okolij – sicer pa, Francija in njegove kolege bomo obiskali v Kozjem in o našem obisku tudi poročali.

družbena vloga glasbene mladine

Vsaka organizacija, pa čeprav se upravičuje kot vrednota „sama po sebi“, mora vsebovati tudi določeno stopnjo tradicionalizma, ki jo potrjuje kot zgodovinsko kategorijo, s tem pa tudi kot družbeno in napredno silo, ki je obrnjena k človeku, v katerem gradi jasna idejna in estetska merila, s tem pa prispeva tudi k njegovi politizaciji.

V tej zvezi je vsekakor treba omeniti dolgoletno uspešno delo glasbene mladine, ki se je s svojim umetniškim poslanstvom že afirmirala kot nosilka najbolj naprednih družbenih stališč v kulturi. V razmerah, ko kultura in kulturna politika ne moreta biti in ne smeta biti rezultat improvizacij, samovolje posameznikov in skupin, temveč je treba prek samoupravnih mehanizmov vgrajevati v zavest ljudi tiste kulturne in umetniške vrednote, ki bodo prispevale k preobrazbi posameznika in družbe, je velika tudi vloga in odgovornost glasbene mladine. Organizacija je v svojem učinkovitem delu zgradila nove in nekonvencionalne pristope k umetniškemu delu.

Klubi glasbene mladine omogočajo mladim srečanja z dobro glasbo, spodbujajo literarne večere, predlagajo umetniške sporede, ki jih je mogoče izvesti po šolah, organizirajo obisk umetniških prireditev, v tej zbirki je še veliko podobnih ko-

ristnih akcij in pobud. Med njimi je po svoji posebni vrednosti vsekakor na prvem mestu „koncert v šoli“. Zamisel je obrodila tudi po svetu. Učenci odložijo zvezke in pisala in se potopijo v čudoviti svet besede in zvoka. To so na primer „skrinjice, ki igrajo“, „šale v glasbi in poeziji“, „letni časi v glasbi in poeziji“, „slike z razstave“, komorni koncerti, solistični koncerti, izbor iz likov komičnih oper itd. Izvajalci teh programov so renomirani umetniki; izjemno dobro pripravljene sporedi tiskan spored in strokoven komen-

tar), so kažipot v pravo gledališče in v pravo koncertno dvorano. Veliko težo imajo tudi kvizovska tekmovanja, tekmovanja mladih glasbenih umetnikov, ki zmagovalcem omogoča štipendije ter kasnejšo koncertno dejavnost, najbolj uspešnim pa celo sodelovanje v svetovnem mladinskem orkestru.

Široka dejavnost je naši glasbeni mladini prinesla tudi ugled v svetu. Kljub temu pa po nekaterih krajih tisti, ki odločajo o finačni podpori delovanju glasbene mladine, še niso dosti storili za to, da bi dobre umet-

niške stvaritve dobile tudi družbeno in gmotno priznanje. Tako stališče je nevarno, ker so njegove posledice le sprejemanje lažne kulture in modnih muh. Zatorej bi bilo marsikje pričakovati razen načelne podpore tudi drugačno podporo, zlasti še v krajevnem tisku in krajevnih radijskih postajah.

Ne bi smeli dovoliti tudi delnega delovanja. Družbeno koristno dejavnost morajo hkrati podpirati zveza mladine, mladinske organizacije, pedagoški zavodi, predavateljski sveti, krajevne skupnosti in druge družbenopolitične organizacije. Zatorej ne smemo ustvarjati fevdov drobnih interesov in interesnih sfer, saj organizacije glasbene mladine z zavzetostjo, vztrajnostjo in ljubeznijo uresničuje rezultate, na katere bo naša skupnost lahko le ponosna. To končno potrjujejo tudi besede tovariša Tita, pokrovitelja glasbene mladine Jugoslavije, ki je zapisal:

„Kulturne vrednote je treba negovati in krepiti v vsakdanjem življenju, da bodo še bolj prispevale k dvigovanju družbene zavesti mladih. Zato menim, da je zelo pomembna vloga Glasbene mladine Jugoslavije pri prizadevanjih, da se naši delovni ljudje, ne glede na razvitost okolja, v katerem živijo, čim bolje seznanijo s kulturnimi dosežki naših in drugih narodov.“ KREŠIMIR VALIČ

DELOVNO VZDUŠJE S SEJE PREDSEDSTVA GMJ V KRANJU. FOTO: F. PERDAN

RU DOLF FRANČL IN BOŽENA GLAVAKOVA

PRIZOR IZ OPERE

rado simoniti in njegova opera »partizanka ana«

Ob podelitvi Prešernove nagrade za l. 1976 za življenjsko delo na področju glasbene umetnosti RADU SIMONITJU je bilo že veliko napisanega v dnevnem časopisju pa tudi naše glasilo je že pisalo o nagrajenem skladatelju in dirigentu. Zato se tokrat malo pogloblje seznanimo z njegovo partizansko opero, njenim nastankom, vsebino in pomenom.

Enodejansko opero je Rado Simoniti pričel snovati že med NOB. Za osnovo je vzel libreto Smiljana Samca, svojega partizanskega tovariša v kulturniški skupini 10. ljubljanske brigade na Visu. Libreto in prve skladateljeve skice so ohranjene v Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani. Te so zelo dragocen dokument kulturne ustvarjalnosti naših narodov. Čeprav je bila opera dokončana šele 23 let (1967) po prvih skladateljevih fragmentih iz leta 1944, je ohranila vsebino in karakter, kakršnega bi imela, če bi bila dokončana že takrat (opomba skladatelja). Partizanka Ana je edinstven kulturni dokument naše revolucije, še zlasti, ker v umetnosti drugih jugoslovanskih narodov ne obstaja drugo glasbeno-odrsko delo takega formata, ki bi bilo tako zakoreninjeno v samem bistvu narodno-osvobodilne vojne. Posebnega pomena je to, da je bil celotni libreto opere dokončan 15. junija 1944 in da je bil kasneje spremenjen edino naslov opere (v rokopisu V nove zarje).

Ker je o nastanku edine partizanske opere že pisal avtor libreta Smiljan Samec v Dokumentih Slovenskega gledališkega muzeja, lahko povzamem nekaj njegovih podatkov, ki mi jih je potrdil tudi avtor glasbe, Rado Simoniti:

Kulturna skupina, ki so jo sestavljali Ivan Jerman, Vlado Golob, Mario Kristančič, Drago Počkaj, Smiljan Samec in Rado Simoniti, se je znašla na otoku Visu po posebnem ukazu in v smislu utrjevanja bratstva jugoslovanskih narodov. Poleg tega, da so skrbeli za utrjevanje bratstva, so organizirali šolstvo in podobne akcije. Tu sta se Smiljan Samec in Rado Simoniti domenila, da ustvarita partizansko opero; z njo naj bi se vrnila v osvobojeno Ljubljano. V njej naj bi prikazala nekaj partizanskega življenja in duha, žalosti in veselja. Samec je končal besedilo-libreto opere v dobrem mesecu dni in Simoniti je takoj pričel s snovanjem glasbe. To v začetku ni bila nikakršna partitura, le notni znaki za posamezne melodije, vpisani kar med verze libreta; kajti tudi v kulturniški skupini je vojna še vedno trajala. Pri tem pa je delo tudi ostalo.

Skladatelj je opero nadaljeval in tudi dokončal v celoti šele po vojni in to na pobudo nekdanjih vojniških tovarišev v Zvezi združenj borcev NOV, češ da naj izpolni stari dolg iz partizanov.

V opero je Simoniti že po prvih dogovorih z libretistom Samcem vključil nekaj svojih prejšnjih samospevov na tekst partizanskega pesnika Karla Destovnika-Kajuha (Bosa pojdiva, dekle; Samo en cvet) in staro puntarsko pesem „Le vkup, le vkup, uboga gmajna“. Simoniti tudi ni spremenil svojega muzikalnega izraza izpred 23 let (prim. samospeve in zборе); čeprav pravi danes, da bi v veristično koncipirano opero takrat vključil še katero borbeno pesem. Tudi harmonije so podobne onim v borbenih pesmih za zборе. Seveda pa je na dokončno podobo Partizanke Ane vplivalo tudi dolgoletno povojno Simonitijevo dirigentsko delo v Operi. Tu je dopolnil svoje znanje v oblikovanju glasbene scene, kar vse se je v pozitivnem smislu odrazilo v njegovi partizanski operi. Partizanka Ana je edino Simonitijevo operno delo, pa tudi edini libreto Smiljana Samca, ki je sicer ploden prevajalec na tem področju.

Libreto Partizanke Ane nima klasične dramaturške zasnove, ker sta Samec in Simoniti hotela v enem dejanju prikazati ozračje partizanskega življenja; osnova tega pa je bilo neposredno povezovanje velikih osebnih tragedij, prepletanje veselih, žalostnih, vsakdanjih dogodkov. Hotela sta že v tekstu ohraniti govor borcev, njihove vzklike in njihov način reagiranja na posamezne situacije. Usoda partizanke Ane je tipična za dneve narodne revolucije in je med drugim tudi resničen zgodovinski dogodek. Na resnično anekdoto je vezan tudi lik raztresenega profesorja Janka v prizoru z italijansko patroljo, ki jo je nalagal, da gre na deželo na obisk k bogati teti, medtem ko v resnici odhaja v partizane. Skladatelj danes po-

toži, da se mu zde posamezni deli libreta prepatetični in bi jih na novo povsem drugače obdelal in celotno enodejanko razširil na dve dejanji.

balada partizanke ane

Poleg te opere imamo na jugoslovanskem prostoru še dela s podobno tematiko, vendar so vsa ta nastala po vojni (Mihovil Logar: *Enainštirideseto*; Ivo Tijardović: *Dimniki Jadrana*). *Partizanka Ana*, uvrščena tudi v povojna dela, ravno glede na svoj izvorni nastanek, sodi prav na začetek prej omenjenih jugoslovanskih oper na podobno tematiko. Posebno vrednost partituri daje oblikovanje vokalnega stavka, ki je komponiran glede na pevske zmožnosti in vokalno tehniko. Instrumentacija opere je dovolj prozorna in zelo efektna. Partitura včasih zazveni moderno v smislu sodobnega reševanja opernega oblikovanja, n. pr. v velikem tragičnem ariozu *Ane*. Simonitijevo delo, ki je vsekakor zrel odrski opus, je vredno vsakršne predstavitve. Omenim naj še spevno in nikdar banalno melodiko ter posamezne dramaturške situacije.

Sama balada o partizanki Ani se začinja z motom libreta, distihom iz *Kajuhove* pesmi:

„Moj dragi fant
leži ubit nekje v dolenskih hribih.“

Celoten karakter opere pa je označil libretist že v rokopisu: „veliko življenje malega naroda.“ Poleg *Ane*, ki pride v partizane iz okupirane Ljubljane, so tu še liki preprostih borcev, ekonoma odreda, mladega kuharja, ... Opera je brez uverture, začne se s pridruženim zborovsko partizansko pesmijo, na katero se vežejo prvi skercozni dialogi prestrašenih borcev nekje na hribovski planoti. K njim prideta dva ubežnika iz Ljubljane, mlada Ana in že omenjeni Janko. Monda je najlepši del opere izredno učinkoviti prizor partizanske čete, ki se vrača iz boja s staro puntarsko pesmijo „Le vkup, ...“ Ana izve za smrt svojega moža-partizana, komandanta Franceta. Finale je scensko krvava zora. Ta v monumentalnem zborovskem prizoru simbolizira prihajajočo svobodo.

V prvem delu opere najdemo še pesem Ljubljani, ki je bila po skladateljevem pričevanju skicirana že za časa NOV in predstavlja uspešno rešitev skupinskega prizora, ki raste iz dialoga. Na nekaterih ključnih dramaturških mestih se vokalni parti logično spuščajo do recitativa in parlanta; v celi operi odjekne en sam strel – tisti, s katerim stražar zaustavi neznane prišleke. Tekstovno in glasbeno poteka opera v ozračju borbene negotovosti.

Kljub temu, da je opera tipično scensko delo, je Simonitijeva *Partizanka Ana* doživela prvo predstavitev kot tonski posnetek (radijska praznovedba 2. maja 1967) nato pa televizijsko priredbo (4. julij 1967). Kasneje je bila še enkrat v ljubljanski Operi koncertno izvedena, poleti leta 1975 pa je doživela svojo prvo odrsko predstavitev za otvoritev vsakoletnih ljubljanskih kulturnih prireditev. Od tedaj jo ima redno na sporedu Ljubljanska opera hiša.

FRANC KRIŽNAR

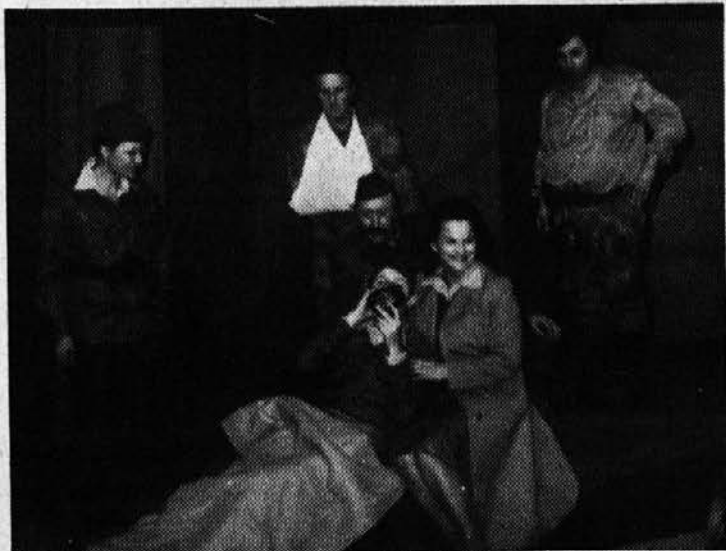

FOTO DIETZ

prešernove nagrade glasbenikom

6. februarja 1976 je bila v dvorani Slovenske filharmonije slovesna podelitev Prešernovih nagrad. Trije nagrajenci so prejeli priznanja za delo v glasbeni kulturi – dirigent in skladatelj Rado Simoniti je prejel veliko Prešernovo nagrado za življenjsko delo, nagradi Prešernovega sklada pa sta prejela mladinski pevski zbor iz Maribora in violončelist Ciril Škrjanec. V tej številki Glasbene mladine lahko preberete članek o operi Rada Simonitija in intervju s člani mariborskega zbora, Cirila Škrjanca pa bomo prosili za nekaj besed o njegovem delu in o zadnji turneji po Ameriki za naslednjo številko našega časopisa.

RADO SIMONITI (PRVI Z LEVE) NA PODELITVI PREŠERNOVIH NAGRAD (FOTO: S. BUSIČ)

nagrajeni mladi slovenski glasbeniki

Od 30. januarja do 5. februarja je bilo v Zagrebu 10. jugoslovansko tekmovanje glasbenih umetnikov. Tradicionalna manifestacija je bila prvič organizirana 1948 in je po letu 1967 postala stalna akcija zagrebškega kulturnega življenja. Marsikateremu mlademu glasbeniku pomeni tekmovanje pomembno umetniško razpotje, saj bi drugače mnogi talenti, ki zaslužijo vidnejše mesto v našem in širšem kulturnem prostoru, ostali anonimni. Pri organizaciji in izvedbi tekmovanja sodelujejo številne družbene in kulturne organizacije, od sekretariata za prosveto in kulturo, preko društva skladateljev, glasbene akademije, zveze društev glasbenih pedagogov, združenja glasbenih umetnikov, zagrebške opere in filharmonije do radia in televizije. Seveda sodeluje pri organizaciji tudi glasbena mladina v želji, da poveže mlade umetnike že ob njihovih prvih poustvarjalnih uspehih z vse številnejšim mladim občinstvom.

Letos so bile na programu 10. tekmovanja glasbenih umetnikov naslednje discipline: solo petje, violina, viola, klavirski trio, rog, trobenta in pozavna. Med 31 tekmovalci so bili tudi 3 Slovenci in in vsi so se v hudi konkurenci izredno dobro odrezali.

STANKO ARNOLD, trobenta in KIRIL RIBARSKI, pozavna, sta osvojila prvi nagradi, pozavnist BOŽO LOTRIČ pa drugo nagrado.

Nagrajenci so nastopili ob spremljavi zagrebške filharmonije pod vodstvom dirigenta Igorja Gjadrova tudi na dveh koncertih nagrajencev, ki sta bila v novi koncertni dvorani „Vatroslav Lisinski“.

Prepričani smo, da bi naši bralci radi izvedeli kaj več o nagrajencih, zato bomo pripravili v prihodnji številki daljši razgovor z njimi. V jeseni pa jih bodo lahko tudi slišali na koncertni turneji, ki jo bomo organizirali po vsej Sloveniji.

A. K.

Uporabiti same zgodbe (ali anekdote) za predavanje ali za del koncerta se zdi malo nenavadna ideja in na naših koncertih je še nismo srečali. Klasična pa tudi avantgardna glasba sta pogostokrat uporabljali poetična besedila, da bi jih ali uglasbili (samospjev, kantata, opera) ali drugače – npr. kot recitiranje – povezovali z glasbo. John Cage je šel še dalje. Zanj je bilo „suho branje na čas“ po svoji zvočni strani prav tako komunikativno kot tudi glasbeno dogajanje. Po starih vzorcih in nazorih mogoče res „nedoločljivo“, ne pa „nesmiselno“.

Zato se nam ob zgodbah, ki jih je o svojih in tujih skušnjah zapisal skladatelj John CAGE, ni treba vprašati, kako bi jih nekdo uglasbil ali zapel: „glasbeno zadostne“ so takrat, ko se v skladu z uvodnim navodilom – dogajajo na način zvoka, to je v procesu branja. Tematska različnost v zgodbnicah ne igra nobene vloge. To, da se v nekaterih govori o Cageovih učiteljih in glasbenih kolegih (Suzuki, Ives, Schoenberg, Tudor) v drugih pa ne, nikakor ne vpliva na njihovo „zvočno uporabnost“ in glasbeno kompetentnost. Avtor je vse nedvoumno namenil za predavanja in koncerte in jih tudi večkrat uporabil, izvedel.

Načelo branja, ki ga Cage predlaga za koncertno izvedbo, lahko sami preizkusite (npr. med uro glasbeno-estetske vzgoje) kot smo ga tudi mi v radijskem mediju.

Bistveni smisel zgodb, zajetih v predavanje je potemtakem v slušnem učinku, ki ga doživimo ob poslušanju. Ker pa zgodbe same na sebi kažejo skladateljev odnos do glasbe in njegovo življenjsko filozofijo, smo nekaj najbolj značilnih in zanimivih odbrali tudi za natis.

Zgodbe so izbrane in prevedene iz Cageovega temeljnega teoretičnega dela o moderni glasbi „TISINA“.

P. S. Išči Cagea tudi v GM, številki IV/3 – feb. 74 in V/6 – maj 75.

„ (er)

john cage: nedoločljivost

Konec septembra 1958 sem se v hotelu v Stockholmu lotil pisanja pričujočega predavanja, ki naj bi ga imel teden dni pozneje na bruseljski svetovni razstavi. Spomnil sem se pripombe Davida Tudorja, ki mi je pred leti rekel, da bi moral imeti govor, ki bi bil sestavljen iz samih zgodb. Misel je bila privlačna, vendar je nisem nikdar skušal uresničiti, zdaj pa sem se le odločil zanjo.

Govor v Bruslju je sestavljalo trideset zgodb brez glasbene spremljave. Po predavanju sta z Davidom Tudorjem imela recital za dva klavirja. Celotni naslov je bil Nedoločljivost: Nov aspekt oblike v instrumentalni in elektronski glasbi. Med občinstvom je bil tudi Karlheinz Stockhausen. Pozneje, ko sem v milanskem Studiu di Fonologia snemal Fontana Mix, sem dobil njegovo pismo, v katerem me je prosil za besedilo, ki bi ga lahko tiskali v Die Reihe št. 5. Poslal sem bruseljski govor in priobčili so ga.

Naslednjo pomlad sem v Ameriki ponovil govor na Teachers Colledgeu v Kolumbiji. Za to priložnost sem napisal še šestdeset zgodb. David Tudor je izvajal glasbeno spremljavo z materiali iz Koncerta za klavir in orkester; kot elemente truščja je uporabil več radiev. Kmalu zatem smo izdali vseh devetdeset zgodb na plošči Folkways, vendar smo tu za elemente truščja med Koncertom uporabili posnetke s Fontana Mixa.

Pri ustnem podajanju predavanja povem zgodbo na minuto. Če je kratka, jo razvlečem; ko pa pridem do daljše, moram govoriti kolikor hitro morem. Vrstni red zgodb na posnetku ni bil vnaprej določen. Enostavno sem sestavil seznam vseh zgodb, ki sem se jih spomnil in odključal tiste, ki sem jih zapisal. Zgodb, katerih sem se spomnil, a jih nisem mogel zadovoljivo zapisati, nisem uporabil. S tem, da sem zgodbe razvrščal po vnaprej neprogramiranem redu, sem hotel sugerirati, da so vse stvari – zgodbe, slučajni zvoki iz okolja in po podaljškju, bitja – medsebojno povezane, in da je ta kompleksnost bolj očitna, če ni preveč poenostavljena z idejo sorodnosti v človekovi glavi.

Po tej plošči sem nadaljeval z zapisovanjem zgodb, tako da jih je zdaj daleč čez devetdeset. Večinoma se nanašajo na stvari, ki so se zgodile in ki so mi običajne v glavi. Druge sem si zapomnil iz knjig, take so na primer zgodbe o Sri Ramakrišni in zgodbe iz Zena. (Zen je sekta budistične vere op. ur) Spet druge so mi povedali prijatelji – Merce Cunningham, Virgil Thomson, Betty Isaacs in mnogi drugi. Xenia, ki se javlja v nekaterih zgodbah, je Xenia Andrejevna Kashevaroff, s katero sem bil poročen kakih deset let.

Nekatere zgodbe so raztresene po celem zvezku in imajo isto vlogo kot kratke novice, ki končujejo kolone lokalnih časopisov. Bralcu predlagam, da bere zgodbe brezciljno, na tak način in v takih situacijah, kot bere časopise – tudi osrednje; se pravi: da skače sem in tja ter obenem reagira na dogodke in zvoke v okolju.

V Parizu sem bil prvič takrat, ko bi se moral vrniti na Pomona Colledge, kjer naj bi dokončal predzadnji letnik. Med ogledovanjem mesta je name največji vtis naredila gotška arhitektura. Pri tej arhitekturi mi je najbolj ugajal razkošni stil petnajstega stoletja. Balustrade tega stila so še zlasti pritegnile mojo pozornost. Šest tednov sem jih proučeval v Bibliothèque Mazarin. V knjižnico sem prihajal, ko so jo odpirali in odhajal, ko so jo zapirali. Profesor Pijoan, ki sem ga poznal iz Pomone, je prišel v Pariz in me vprašal, kaj delam. (Stala sva na eni od pariških železniških postaj.) Povedal sem

mu. Dregnil me je, potem pa rekel: „Pojdi jutri h Goldfingerju. Uredil bom tako, da boš delal z njim. Moderen arhitekt je.“ Mesec dni sem delal z Goldfingerjem. Meril sem sobe, ki naj bi jih moderniziral, odgovarjal na telefonske pozive in risal grške stebre. Potem sem ga slučajno slišal, ko je govoril: „Če hoče biti človek arhitekt, mora svoje življenje popolnoma posvetiti arhitekturi.“ Potem sem odšel od njega, kajti razložil sem mu, da so še druge stvari, ki me zanimajo – na primer glasba in slikarstvo.

Ko me je čez pet let Schoenberg vprašal, ali bom svoje življenje posvetil glasbi, sem rekel: „Seveda.“ Po dveh letih študija pri njem, mi je rekel: „Če hočeš pisati glasbo, moraš imeti občutek za harmonijo.“ Razložil sem mu, da nimam občutka za harmonijo. Potem je rekel, da bom vedno naletel na oviro in ta bo kot zid, ki ga ne bom mogel preskočiti. Rekel sem: „V tem primeru bom svoje življenje posvetil razbijanju glave ob tem zidu.“

V preteklih letih je Daisetz Teitaro Suzuki veliko predaval na Kolumbijski univerzi. Sprva je bil na oddelku za religijo, potem neke druge. Nazadnje je pristal v sedmem nadstropju poslopja za filozofijo. Soba je imela okna na dveh straneh, v sredi pa veliko mizo s pepelniki. Stoli so stali okrog mize in ob zidovih. Vedno so bili zasedeni in običajno so ljudje stali še pri vratih. Predavanja so bila od štirih do sedmih. V tem času večina ljudi zadrema. Suzuki ni nikdar govoril glasno. Ob lepem vremenu so bila okna odprta in letala, ki so od časa do časa vzletela z La Guardia, so letela točno nad našimi glavami in odplavljala, karkoli je bil Suzuki povedal. Nikdar ni ponavljal, kar je bil rekel med preletom letala. Treh predavanj se še zlasti spominjam. Medtem ko je predaval, nisem mogel za nobeno ceno razumeti, kaj je govoril. Približno čez kak teden, ko sem hodil po gozdu in iskal gobe, se mi je to posvetilo.

Patsy Davenport je slišala mojo ploščo Folkways. Rekla je: „Ko je bila na vrsti zgodba, v kateri te sprašujem, kaj misliš o Bachu, sem se lahko vsega popolnoma jasno in točno spomnila, kot bi še enkrat doživljala. Povej mi, kaj si odgovoril? Kaj misliš o Bachu?“ Rekel sem, da si nisem zapomnil, kaj sem bil rekel – da sem bil zbeگان. Kot po navadi sem potem naslednjega dne začel razmišljati. Američanu se je dokaj preprosto odpovedati Beethovnu, čustvenim vrhuncem in podobnemu. Toda teže se mu je odpovedati Bachu. Bachova glasba sugerira red in glorificira – tistim, ki to slišijo – njihovo čisljenje reda. Le-tega v njihovih življenjih odraža vsakdanja služba od devetih do petih in aparatih, s katerimi se obdajajo in ki, kadar so vključeni, če bog da, tudi delujejo. Nekateri ljudje pravijo, da bi morala biti umetnost vzor urejenosti, tako da bi jih v trenutku obvarovala pred kaosom, za katerega itak vedo, da je takoj za vogalom. Jazz je ekvivalenten Bachu (stalen ritem, zanesljivo gibalno) in ljubezen pri Bachu se običajno pokriva z ljubeznijo pri jazzu. Jazz je bolj zapeljiv in manj moralističen kot Bach. Popularizira radosti in bolečine fizičnega življenja, Bach pa je bližji cerkvi in podobnemu. Ker vemo, da toliko jazz glasbenikov sploh ne spi ob normalnih urah in celo jemlje mamila, si dovoljujemo, da še sami postanemo, vsaj solidarni, junkyji in nočne ptice: preko participation mystique. Težko je opustiti Bacha, jazz in red. Patsy Davenport ima prav. To je zelo resno vprašanje. Kajti, če jih opustimo – kaj nam še preostane?

Ko sva s Xenio prišla iz Chicaga v New York sva se znašla na avtobusni postaji s približno petindvajsetimi centi. Računala sva, da bova lahko za krajši čas ostala pri Peggy Guggenheimovi in Maxu Ernstu. Z Maxom Ernstom

smo se srečali v Chicagu in rekel nama je: „Kadarkoli prideta v New York, pridita in ostanita pri naju. Na East Riverju imava veliko hišo.“ Stopil sem v telefonsko govornico na postaji, vložil petaka in zavrtel številko. Oglašil se je Max Ernst. Mojega glasu ni prepoznal. Nazadnje je rekel: „Ali ste žejni?“ Rekel sem: „Da.“ Rekel je: „Prav, pridite jutri na cocktail.“ Vrnil sem se h Xenii in ji povedal, kaj se je zgodilo. Rekla je: „Se enkrat ga pokliči. Vse lahko dobiva in nič nimava izgubiti.“ Poklical sem ga. Rekel je: „Oh! Vi ste. Že več tednov vaju čakava. Vajina soba je pripravljena. Kar takoj pridita sem.“

V nižini ob reki blizu ceste v Stony Pointu rastejo v izobilju številne vrste gob. Pogosto obiščem ta kraj. Pred nekaj leti sem v maju našel tam mavrah, odlično gobo, ki je redkost v Rocklandskem okrožju. Bil sem ves navdušen. Nihče od ljudi, ki so živeli ob tej cesti, ni nikdar spregovoril z menoj. Včasih pridejo otroci in razbrcajo gobe, še preden pridem do njih. Torej, leto po tistem, ko sem našel mavrah, sem se vrnil v maju. Pričakoval sem, da spet najdem mavrah, vendar sem na mestu, kjer je rasla goba našel novo zgrajeno hišo iz žlindreaste opeke. Ko sem gledal spremenjeno podobo, so se vsi ljudje v okolici prikazali na verandah svojih hiš. Nekdo med njimi je rekel: „Ha, ha! Vaše gobe so šle po gobe.“

Oče je izumitelj. Leta 1912 je njegova podpornica dosegla svetovni rekord v podvodni plovbi. Ker pa je imela bencinski motor, ki je na površino spuščal mehurčke, je niso uporabili v I. svetovni vojni. Oče pravi, da najbolje dela v globokem spancu. V New School sem razlagal, da je dolgočasno početje način za pridobivanje zamisli. Na primer: komponiranje na tak način, da je ves proces komponiranja dolgočasen, inducira zamisli. Človeku letijo v glavo kot ptice. Ali je to tisto, o čemer je govoril oče?

Neka Indijka me je nekoč povabila na večerjo in rekla, da bo tam tudi dr. Suzuki. Bil je. Pred večerjo sem omenil Gertrude Stein. Suzuki ni še nikar slišal zanjo. Opisal sem aspekte njenega dela, ki so bili, kot je rekel, zanj zelo zanimivi. To me je spodbudilo, da sem omenil Jamesa Joyca, ki ga Suzuku tudi še ni poznal. Po večerji se je pogovor usmeril na metafizične probleme in vprašanja so se kar vrstila, ker je bila gostiteljica privrženka nekega indijskega jogija, njeni gostje pa bolj ali manj enako porazdeljeni med vdanostjo indijski in japonski misli. Oktog enajstih smo bili na ulici in neka Američanka je rekla: „Kako to, dr. Suzuki, večer smo porabili, da smo vam postavljali vprašanja in nič ni odločeno. Dr. Suzuki se je nasmehnil in rekel: „Zato imam rad filozofijo: nihče ne zmaga.“

Ko smo se vrnili v Ivesovega koncerta v Connecticutu, je Minna Ledermanova rekla, da je z ločitvijo zavarovalniškega businessa od komponiranja glasbe Ivesu uspelo izkazati popolno spoštovanje ameriški prevzetnosti, da umetnik nima svojega mesta v družbi. (Ko je pred leti v Santa Monici mati prvič slišala moj tolkalni kvartet, je rekla: „Saj sem se kar zabavala, ampak kje boste pa to igrali?“) Toda glasba je, ali je pred časom vsaj bila, ameriška šesta največja industrija – pred jeklom ali za njim, se ne spominjam natančno. Schoenberg je pravil, da se filmski skladatelji zelo dobro spoznajo na svoj posel. Enkrat nas je na predavanju vprašal, kdo namerava postati profesionalni glasbenik. Nihče ni dvignil roke. (Stric Walter je ob poroki s teto Marge, ki je bila kontraaltistka, vztrajal, naj opusti svojo kariero.) Stavim, da imajo fenomenalne cene za slike v New Yorku tačas manj opraviti z umetnostjo kot z businessom.

Ob neki priložnosti je Schoenberg prosil študentko v svoji skupini, da bi na klavirju odigrala prvi stavek Beethovnovne sonate, ki naj bi jo potem analizirali. Rekla je: „Pretežko je. Tega ne morem igrati.“ Schoenberg je rekel: „Saj ste pianistka, kajne?“ Ona je rekla: „Ja.“ On je rekel: „Potem pojdite h klavirju.“ Šla je. Komaj je začela igrati, že jo je Schoenberg ustavil in ji rekel, da ne igra v pravilnem tempu. Rekla je, da bi delala napake, če bi igrala v pravilnem tempu. Rekel je: „Igrajte v pravilnem tempu in ne delajte napak.“ Dekle je začelo znova, pa jo je takoj ustavil, rekoč, da dela napake. Potem je bruhnila v jok in med ihtenjem razložila, da je bila prej pri zobozdravniku, ki ji je izdrl zob. Schoenberg je rekel: „Ali vam morajo izdreti zob, da delate napake.“

Nekega dne sem vprašal Schoenberga, kaj misli o mednarodnem položaju. Rekel je: „Pomembno je razviti zunanjo trgovino.“

Dorothy Norman me je v New Yorku povabila na večerjo. Tam je bila tudi dama iz Philadelphie, ki je bila strokovnjak za budistično umetnost. Ko je zvedela, da se zanimam za gobe, je rekla: „Ali imate kakšno razlago simbolizma, da je Buda umrl, ko je jedel gobe?“ Razložil sem, da se nisem nikdar zanimal za simbolizem; da raje jemljem stvari take kot so, ne pa, kot da skrivajo druge stvari. Vendar sem čez nekaj dni, ko sem se sprehajal po gozdu, začel premišljevat. V spomin sem si priklical indijski koncept o relaciji med življenjem in letnimi časi. Pomlad je Ustvarjanje. Poletje je Ohranitev. Jesen je Uničenje. Zima je Mirovanje. Najbolj bujno rastejo gobe jeseni, v obdobju uničenja in funkcija večine izmed njih je, da povzročijo dokončni razkroj gnijočega materiala. Nekeje sem prebral, da bi svet dejansko bil neprehodna gomila starih odpadkov, ko bi ne bilo gob in njihove zmožnosti, da jih odstranijo. Zato sem pisal dami v Philadelphio. Rekel sem: „Funkcija gob je, da rešujejo svet starih odpadkov. Buda je umrl naravne smrti.“

V New School sem nekoč nadomeščal Henryja Cowella, ki je predaval orientalsko glasbo. Povedal sem mu, da ne vem ničesar o njegovem predmetu. Rekel je: „Je že prav. Kar pojdi tja, kjer so plošče. Vzemni eno. Odigraj jo in potem se pogovarjajte o njej.“ Izvlekel sem prvo ploščo. Bila je dolga plošča z budističnim obredom. Začela se je s kratko mikrotonalno čanto z drsečimi toni in se potem kmalu ustalila v glasnem in neprestano se ponavljajočem ritmu tolkal. Hrup se je neizprosno nadaljeval približno petnajst minut brez kakršne koli znanave variacije. Neka dama je vstala in zakričala, potem pa zavpila: „Ugasnite to. Tega ne morem več prenašati.“ Ugasnil sem. Nekdo drug v razredu je potem jezno rekel: „Zakaj ste ugasnili. Začelo me je zanimati.“

Ko je Schoenberg na UCLA poučeval kontrapunkt, je vsakega poklical k tabli. Morali smo rešiti problem, ki nam ga je bil zastavil in se na koncu obrniti, da je lahko preveril točnost rešitve. Držal sem se navodil. Rekel je: „To je prav. Zdaj poiščite drugo rešitev.“ Našel sem jo. Rekel je: „Še eno.“ Spet sem jo našel. Spet je rekel: „Še eno.“ In tako naprej. Nazadnje sem rekel: „Ni več rešitev.“ Rekel je: „Kakšno je načelo, na katerem temeljijo vse rešitve?“

V Zenu pravijo: če je stvar dolgočasna po dveh minutah, se skušaj z njo v štirih. Če je še dolgočasna, poskušaj v osmih, šestnajstih, dvatridesetih in tako naprej. Ščasoma človek odkrije, da sploh ni dolgočasna, ampak da je zelo zanimiva.

Šel sem poslušat Krisnamurtija. Predaval je o tem, kako poslušati predavanje. Rekel je: „Vso pozornost morate posvetiti povedanemu, tega pa ne morete, če si stvar zapisujete.“ Dama na moji desni si je delala zapiske. Mož desno od nje jo je dregnil s komolcem in rekel: „Ali ne slišite, kaj pravi. Predavanja naj ne bi zapiso-

vali.“ Potem je ženska prebrala, kar je bila napisala in rekla: „Tako je. Prav tukaj sem si to zapisala.“

Schoenberg se je vedno pritoževal, da njegovi ameriški učenci ne delajo zadosti. V razredu smo imeli dekle, ki ni delalo skoraj nič. Nekega dne jo je Schoenberg vprašal, zakaj več ne dela. Rekla je: „Nimam časa.“ Rekel je: „Koliko ur ima dan?“ Rekla je: „Štiriindvajset.“ Rekel je: „Nesmisel: dan ima toliko ur, kolikor jih vložimo vanj.“

V zadnjem srednješolskem letu sem izsledil Liberal Catholic Church. Bila je na čudovitem kraju v hollywoodskem hribovju. Obred je bil antologija najbolj teatralnih delov in sekvenc iz glavnih ritualov zahoda in vzhoda z oblaki kadila, obiljem sveč, procesijami v cerkvi in okrog nje. Bil sem očaran. Čeprav sem bil vzgojen v metodistični episkopalni cerkvi in sem že mislil, da bi postal duhovnik, sem se odločil, da se pridružim liberalnim katolikom. Mati in oče sta odločno nasprotovala. Naposled, ko sem jima povedal, da hočem postati pomočnik pri maši, sta rekla: „Prav, potem se pa odloči: Mjdiva ali cerkev.“ Premišljujoč v duhu verza: „Zapusti očeta in mater in pojdi za menoj“, sem šel k duhovniku, mu povedal, kaj se je zgodilo in rekel, da sem se odločil za liberalne katolike. Rekel je: „Ne bodi neumen. Pojdi domov. Religij je mnogo, starše pa imaš samo ene.“

Xenia ni nikdar hotela, da bi se zabava končala. Ko smo bili nekoč v Seattlu na zabavi, ki se je bližala koncu, je Xenia povabila k nama tiste, ki so bili še pri močeh: (nekateri med njimi sta takrat prvič srečala). Tako se je zgodilo, da je v naši dnevni sobi okrog treh zjutraj glasno prepeval irski tenorist. Morris Graves, ki je stanoval na drugi strani hodnika, je vstopil brez trkanja. Na sebi je imel staromodno spalno srajco, v rokah pa solidno izdelano ptičjo kletko brez dna. Napolnil se je naravnost k tenoristu, mu poveznil kletko čez glavo in brez besed zapustil sobo. Učinek je bil tak, kot če bi s prsti ugasnil svečo. Kmalu sva s Xenio ostala sama.

Nekega dne, ko sem komponiral, je zazvonil telefon. Ženski glas je vprašal: „Je tam John Cage, komponist za tolkala?“ Rekel sem: „Da.“ Rekla je: „Tukaj je J. Walter Thompson Company.“ Nisem vedel kaj je to, pa mi je razložila, da se ukvarjajo z oglaševanjem. Rekla je: „Počakajte. Eden naših direktorjev bi rad govoril z vami.“ Glava se mi je vrnila h komponiranju. Potem je moški glas nenadoma rekel: „Gospod Cage, ste pripravljeni prostituirati svojo umetnost?“ Rekel sem: „Da.“ Rekel je: „Prav, prinesite nam nekaj vzorcev v petek ob dveh.“ Prinesel sem jih. Ko so slišali nekaj posnetkov, mi je eden od direktorjev rekel: „Počakajte trenutek.“ Potem se je sedem direktorjev zbralo v gručo in posvetovali so se kot na nogometni tekmi. Nazadnje je eden od njih le pristopil k meni in rekel: „Predobri ste za nas. Prihranili vas bomo za Robinsona Crusoeja.“

Na božični dan mi je mati rekla: „Nekajkrat sem poslušala tvojo ploščo. Zdaj, ko sem slišala vse tiste zgodbe o tvojem otroštvu, se neprestano sprašujem: Kje mi je spodletelo?“

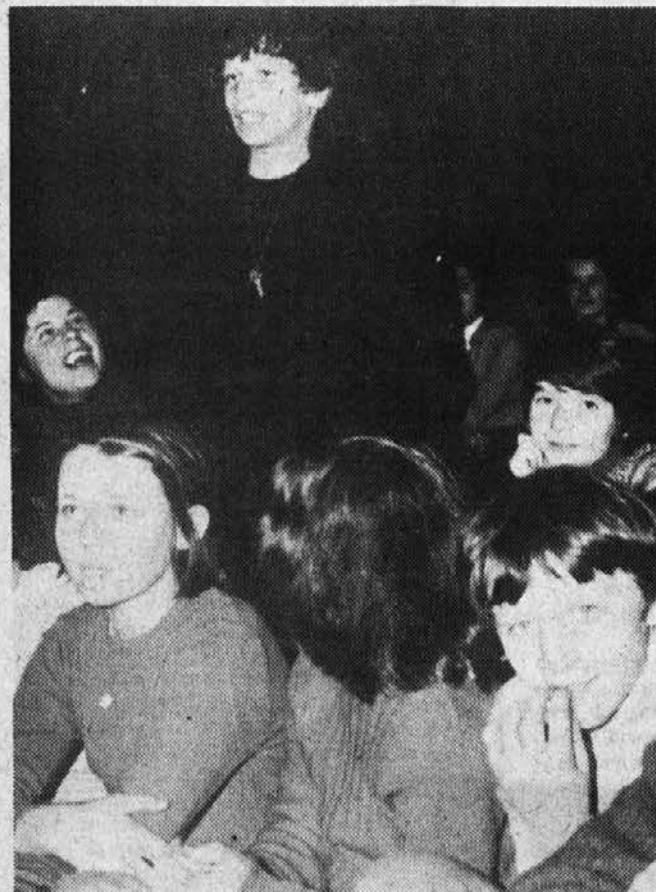
Z Davidom Tudorjem sva šla v Hilleversum na Nizozemskem, da bi napravila nekaj posnetkov za holandski radio. Zgodaj sva prišla v studio, kjer so imeli malo zamude s pripravami. Medtem sva klepetala s tehnikom, ki naj bi delal z nama. Vprašal me je, kakšno glasbo bo snemal. Ker je bil Nizozemec, sem rekel: „Lahko, da vas bo spominjala na Modrianovo delo.“

Ko je bilo snemanje končano, smo vsi trije odhajali iz studia in vprašal sem tehnika, kaj si misli o glasbi, ki sva jo igrala z Davidom. Rekel je: „Spominjala me je na Mondrianovo delo.“

prevedel
SLOBODAN VALENTINČIČ

JANEZ RAD POSLUŠA TRAVIATO

MATEJ JE BIL NAJZGOVORNEJŠI

obisk pod Šmarno goro

Osnovna šola Stane Kosec stoji v Šmartnem pod Šmarno goro. Prijazna vasica se kot jata piščet stiska k vznožju čokatega hriba, ki je že od nekdaj priljubljena izletniška točka Ljubljančanov. Šolsko dvorišče, obdano z visokimi drevesi, služi za parkiranje, kepanje in tudi za koristno razvedrilo, kadar učenci odmetavajo sneg. Notranjost šole je prostorna; od najsodobnejših šolskih poslopij jo ločijo predvsem visoki stropi, ki dajejo dihati.

Pot me je nesla seveda najprej in predvsem v glasbeno sobo, lep prostor, ki se deli na razred in oder. Tega lahko s pomičnimi vrati tudi pregradijo. Ko sem vstopila, je na odru, kar na tleh, sedelo kakšnih trideset učencev, tovarišica pa za klavirjem. Bili so pri pevski vaji mladinskega zbora, ki je, kot sem kasneje izvedela, precej številčnejši, poleg njega pa je na šoli tudi zelo dober otroški zbor. Otroci so bili prisrčni in zgovorni, vse o šoli in sebi so povedali kar sami.

— Kakšna pa je pri vas glasbena vzgoja, kaj delate? „Pojemo, poslušamo plošče, učimo se.“ — Ste zadovoljni s tem poukom, ali bi še kaj spremenili, če bi bilo po vaše? Mitja iz 5. razreda: „Vsakega, ki ne bi mirno poslušal, bi kar zapisal!“ Katka, ki sedi na tleh pred odrom: „Večkrat na teden bi imeli glasbo!“ — Koliko ur pa imate sedaj? „Samo eno.“ — Kakšno glasbo pa najraje poslušate? „Opere. Traviato, Prodano nevesto...“ — Greste kdaj s šolo v ljubljansko Opero? „Lansko leto smo šli gledat Prodano nevesto.“ — Kaj pa domači, vas kdaj peljejo na kakšno predstavo? Nekateri kimajo, neka deklica se oglasi, da je videla „Matijo Gubca“. — Radi požete v zboru? „Radi.“ — Katero pa najraje prepevate? Spet se oglasi Matej: „Vstani, mladina.“ — Pa veš, kdo jo je napisal? „Vem, Marjan Kozina.“ — Kaj pa ostali, je vsem ta pesem zelo pri srcu? Vsi vprej odgovarjajo, da je.

— Vaša šola ima leto s celodnevni pouk. Kdaj pa se učite? Lahko vse opravite v šoli, ali ostane še kaj za doma? „V pouk imamo vključene tudi ure za učenje. Včasih pa je le treba vzeti še kaj domov, posebno ob petkih, če se preveč nabere.“ — Se kdo med vami uči na glasbeni šoli? Več rok se dvigne: „klavir... harmoniko... tudi harmoniko... violino...“ — Kdaj pa obiskujete glasbeno šolo, po pouku ali tudi vmes? — „Nekateri po pouku, nekateri tudi vmes.“ Deklica, ki se uči violino, ima ure na glasbeni šoli dopoldan. — Kaj pa zamudiš v tem času? „Kakor je, včasih slovenščino, včasih matematiko. Potem moram snov prepisati in se je naučiti.“ — To zadnje je seveda najhujše. — Kako pa pridete do glasbene šole Šentvid? „Z avtobusom!“ strumno odgovorijo učenci. To sploh ni tako blizu, posebno v tem zimskem vremenu.

Tovarišica Gabrijela Cedilnik, ki učencem šole v Šmartnem vliva v glave o glasbi, se ni vmešavala v njihove odgovore. Zato sem jo vprašala, kako ji je uspelo tako urediti razmere za glasbeno vzgojo na šoli. „Za take stvari se je treba potruditi. Na šoli delam že več let in v vsem tem času sem si uredila glasbeni pouk, kolikor se je dalo. Soba je prostorna, učil nam ne manjka, imamo klavir in pianino, magnetofon, gramofon in celo kopico plošč, ki jih sproti nabavljam. Pred kratkim smo dobili tudi zvočno tablo. Za najmlajše imamo tudi nekaj Orffovega instrumentarija.“

„Pogosto poslušamo... jamo. Vsako... pripravijo program... recitacij. Včasih... cert, ki ga organizirajo...“

„Takah priredijo... pogovor zbrani... da odpira celodnevni... glasbeno vzgojo... poukoma, kar... imela že prej... možnost, ki jo... neizrabljena. To... našem primeru... imamo dovolj pro...“

S tal me gledajo... izdajajo veselje... gredo namreč... pa polomljene... vori glas z odra.“

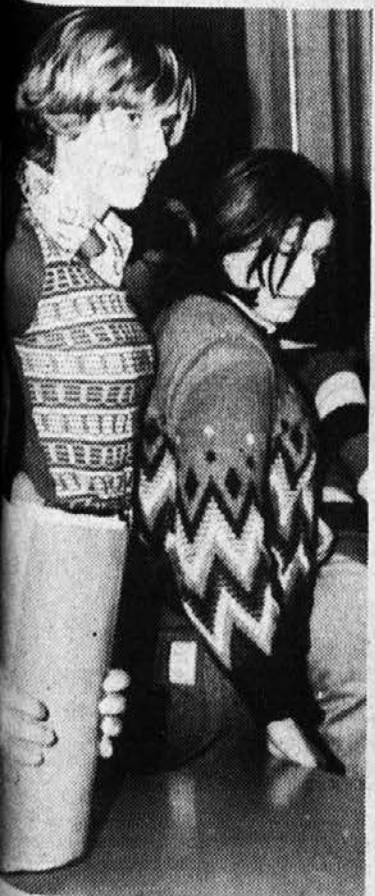
GABRIJELA CEDILNIK

...če in se nato o skladbah pogovar-
... učenci kulturno uro, ko sami
...lega „pokaži, kaj znaš“ do petja in
...rabimo tudi za komentiran kon-
...olski avli.“

...učenci želeli še več,“ so vskočili v
...vrišico sem vprašala, ali se ji zdi,
...kakšne dodatne možnosti za
...ni, da ni velike razlike med obema
...del učenja. Dobro opremo sem
...ra nam ni primanjkovalo. Le ena
...s celodnevni poukom, se mi zdi
...povezanost z glasbeno šolo, ki bi v
...ta oddelek na osnovni šoli sami, saj

...lica zvedavih in živahnih oči, ki
...kovanjem naslednjega dne. Zjutraj
...evno smučanje na Komno. – Kaj
...nim. „Saj smo zavarovani!“ odgo-
KŠ

Fotografije: FRANCE MODIC

novе plošče domače produkcije

Z oznako LP 1042, 1046 in 1047 so prišle na tržišče v pretekli jeseni tri velike plošče simfonične glasbe, ki sta jih posnela v okviru produkcije RTV Ljubljana s simfoničnim orkestrom RTV Ljubljana dirigenta Ernest Bour in Samo Hubad. Prva obsega celotno šesto simfonijo v h-molu št. 6 P. I. Čajkovskega; druga vsebuje Debussyjev Preludij k favnovemu popoldnevu, Ravelovo Špansko rapsodijo in Messiaenove Eksotične ptiče; tretja zajema Italijanski capriccio Čajkovskega, Noč na Lisi gori Musorgskega in Morje Clauda Debussyja.

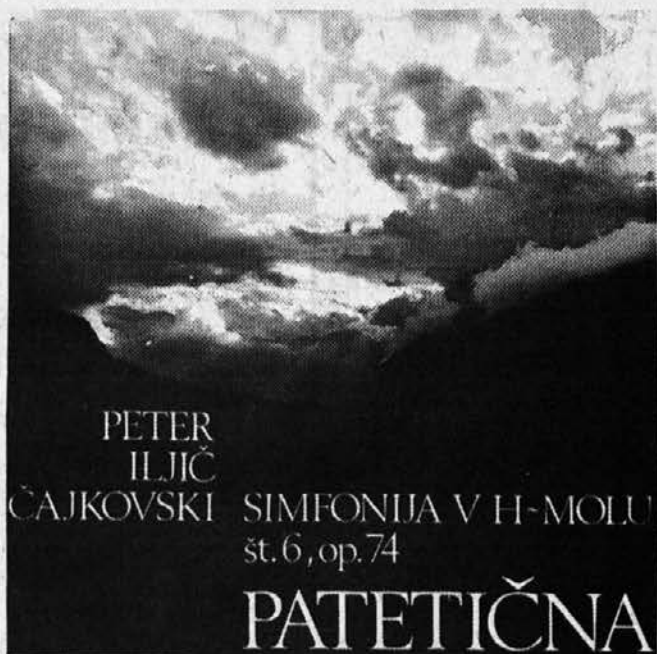
Ti posnetki pomenijo v našem glasbenem življenju velik dosežek in vsestranski napredek. Če pozorno spremljamo igro orkestra, nas preseneča izvrstna soigra, zgedna intonacija in imponantno tehnično mojstrstvo. Dirigenta sta s preizkušnim posluhom za slogovne značilnosti posameznih umetnin izoblikovala vso pisano prelest ritmov v Messiaenovih Ptičih, razgreto čutnost v Favnovem popoldnevu, zdaj zadržano, zdaj bleščeče vrenje temperamentne Španske rapsodije, robato elementarnost v glasbi Musorgskega in očarljivo mavrico barvnih prelivov v Morju. Kot solist v Messiaenu briljira pianist Aci Bertonec. Vrhunec virtuoznosti pa tudi muziciranja pomeni interpretacija 6. simfonije Čajkovskega, pri kateri imamo vtis, da dirigentu Hubadu in orkestru prav posebno leži.

Ves omenjeni trud in umetniška zrelost pa ne bi dosegla svojega namena, če tonski mojster Sergej Dolenc kot snemalac ne bi bil dosegel v danih pogojih optimalnega uspeha v odtehtavanju zvočne mase glede na vsakokratno muzikalno pomembnost. Morda so godala tu pa tam premalo bleščeče posneta, morda se tu pa tam kak motivični drobec zgubi. Iz pogosto večplastne orkestracije izluščiti vodilno plastiko, ob kateri glasbena umetnina šele ob poslušanju ugodno zaživi, to mu je mojstrsko uspelo. To pa je tudi v mednarodnih merilih redke dosežek.

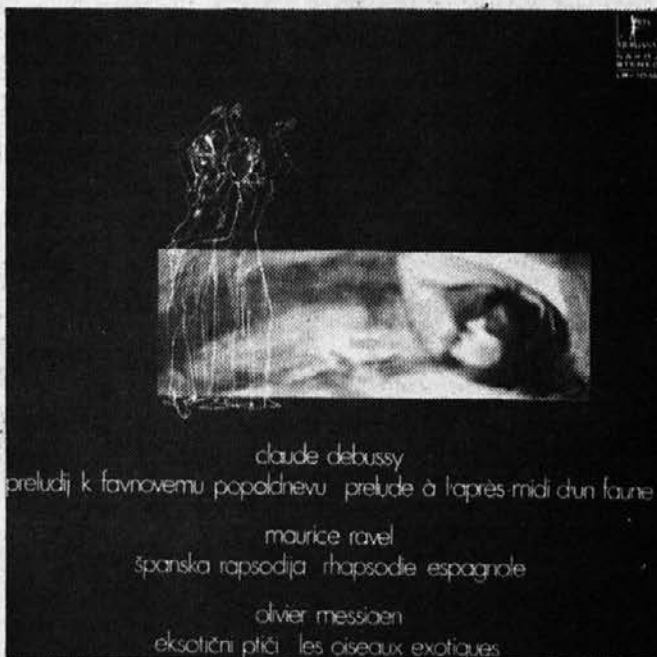
Za zanimive komentarje na ovjih plošč je poskrbel Borut Loparnik. V nemški prevod so se, žal, vrinile nepotrebne napake.

Omenjene plošče bodo dobro služile širokemu krogu ljubiteljev umetne glasbe zaradi svoje dostopnosti in umetniškega užitka. Zaradi trpežnega materiala pa bodo zelo dragocen učni pripomoček tudi pri nauku o glasbi na najrazličnejših stopnjah in najrazličnejših ustanovah. Pričakujemo pa, da jih bo tudi inozemstvo primerno registriralo, kjer bomo nadvse dostojno z njimi reprezentirali svojo reproductivno umetnost.

P. Š.

PETER
ILJIČ
ČAJKOVSKI SIMFONJA V H-MOLU
št. 6, op. 74
PATETIČNA

clauda debussy
preludij k favnovemu popoldnevu: prelude à l'après-midi d'un faune
maurice ravel
španska rapsodija: rhapsodie espagnole
olivier messiaen
eksotični ptiči: les oiseaux exotiques

Peter Iljič Čajkovski
ITALIJANSKI CAPRICCIO - CAPRICCIO ITALIEN
Modest Petrovič Musorgski - Nikolaj Rimski Korsakov
NOČ NA LISI GORI
Claude Debussy
MORJE - LA MER

koncertni telegrami

PETEK, 30. januarja 1976 – Ne vem, kaj je bolj pritegnilo poslušalce 4. koncerta oranžnega abonmaja. Morda je bila to zanimivost koncertnega sporeda, ki je obsegal ob uvodni Stibiljevi skladbi Slavček in vrtnica še eno najpopularnejših koncertantnih del violinske literature, P. I. Čajkovskega Koncert za violino in orkester v D-duru in pa elegično-poetično Peto simfonijo romantika daljnega Severa Jana Sibeliusa. Mogoče pa je bila to izvaljska zasedba: izvrstna gostja iz SZ, violinistka Irina Bočkova, ki je s svojo neposredno in impulzivno interpretacijo presenetila in navdušila; pa mladi dirigent Uroš Lajovic, ki s svojim studijskim nastopom najavlja še večje poustvarjalne dosežke. Vsekakor odlični koncert.

M. S.

ČETRTEK, 5. februarja 1976 – Na sporedu abonmajskega koncerta v Slovenski filharmoniji je bila izredna zanimivost: koncertna izvedba opere Tristan in Izolda nemškega skladatelja Richarda Wagnerja. To je bila nedvomno enkratna priložnost pri nas slišati vsaj majhen del velikega opusa tega skladatelja. Vsa Wagnerjeva operna dela odlikuje dovršenost v glasbi in besedi. Opere so zelo dolge in zahtevajo od pevcev in drugih izvajalcev veliko mero znanja. Koncertno izvedbo v Slovenski filharmoniji je pripravila Beograjska filharmonija z dirigentom Živojinom Zdravkovičem in s pevci Spasom Venkovom iz Bolgarije, Ingeborg Zobel iz Nemške demokratične republike, Nado Putar-Goldovo in Dušanom Popovičem iz Beograda. Posebno sta se na koncertu odlikovala in prepričljivo podala lika Tristana in Izolde prva dva. Nikakor pa ne gre prezreti orkestra, ki je svojo nalogo opravil več kot solidno, predvsem po zaslugi dirigenta.

PETEK, 20. februar 1976 – Na koncertu se nam je predstavila sovjetska pianistka Tatjana Nikolajeva. Ob spremljavi orkestra Slovenske filharmonije je pod vodstvom dirigenta Antona Nanuta zaigrala Koncert za klavir in orkester št. 2 v c-molu Sergeja Rahmaninova. Pianistka je prikazala izredno prizadeto igro, tehnično brezhibna, čista romantična interpretacija je mnoge navdušila, saj je Nikolajeva na zahtevo publike dodala kar dve krajši skladbi. V drugem delu smo slišali Berliozovo Fantastično simfonijo, ki so jo filharmoniki z Nanutom odigrali dokaj solidno. Naj omenim še, da smo kot prvo skladbo koncerta slišali Fantemes, ki jih je skomponiral André Prevost, mladi kanadski skladatelj in je za to delo prejel nagrado.

M. K.

štirje v avtobusu, da o šoferju in komentatorju ne govorimo

ali: trio lorenz in eva novšak-houška v franciji

Arras ob 13.30, 15.00 in 20.00,
Lille ob 13.30, 15.30 in 20.00,
Troyes ob 13.30 in 17.15 ...

Ste že uganili, kaj beležijo gornji podatki? Ne, to ni vremensko poročilo iz francoskega časopisa, temveč izsek iz urnika 28-dnevne turneje z 39 koncerti, ki so jih izvedli bratje Lorenzi in mezzosopranistka Eva Novšak-Houška v letošnjem januarju v 19 mestih severovzhodne Francije. Naši umetniki so po dolgem in počez prekržarili pokrajine Šampanja, Artois, Marne, Ardennes, Valois.

To je bila že druga velika turneja, ki jo je izvedel klavirski trio Lorenz z Evo Novšak-Houško, saj so se pred leti mudili kar dva meseca in pol v Kanadi. Glasbena mladina Slovenije se je s francosko organizacijo Jeunesses Musicales dogovorila za izmenjavo in tako bomo v oktobru letos Slovenci gostitelji pihalnega kvinteta Paul Taffanel, nagrajenca mednarodnega tekmovanja Glasbene mladine v Beogradu.

Začelo pa se je takole:

TRIO LORENZ IN EVA NOVŠAK-HOUŠKA PRISPEJO NA ORLY 4. 1. 1976 ob 17. URI STOP REZERVIRAJTE DVE ENOPOSTELJNI IN

ENO DVOPOSTELJNO SOBO STOP ORGANIZIRAJTE VEČJI AVTO ZARADI VIOLONČELA STOP POZDRAV GMS. Vestni francoski organizatorji so bili zares ustrežljivi. Na pariškem letališču je našo skupino pričakal avtobus s šoferjem in tridesetimi sedeži. Če dodamo, da je naše umetnike na turjeni spremljal samo še komentator, je bilo za udoben prevoz med turnejo res poskrbljeno. To je samo ena izmed številnih zanimivih zgodbic, ki so nam jih v nevezanem razgovoru po povratku s turneje pripovedovali naši koncertanti.

„Sicer pa,“ pripoveduje Primož in nervozno otresa cigareto v pepelnik, kakor bi udarjal po črnobelih tipkah, „to je bil le značilen začetek naših zgod in nezgod na sicer imenitno organizirani turneji. Nadaljevalo se je naslednje jutro ...“

„Ne, ne, bilo je še isti večer,“ se navihano namuzne sicer dokaj zadržana Eva, „znašla sem se sama s svojim pretežkim kovčkom v hotelski sobi, katerih vrata se nikakor niso dala zakleniti. Tudi tokrat me je iz zagate rešil Tomaž, ki je ne le, da mi je nosil pretežki kovček, bistroumno ugotovil, da ključ

zaklepa vrata v nasprotno smer!“

„Torej, naslednje jutro sem si zaželel klavir, da bi vadili,“ nadaljuje pianist Primož in se ponovno presede. „Ob 10. uri pa pridrvi ves ra trnih eden od organizatorjev in nam pove, da nas že vsi nestrpno čakajo. Kdo neki bi želel prisostvovati naši vaji? ga vprašujemo. Skrivnost je bila kmalu pojasnjena: funkcionarji Glasbene mladine Francije so se, kot kaže, želeli prepričati, kaj znamo. To se nam v naši dolgoletni karieri še ni zgodilo,“ nekoliko trpko zatrjuje Primož.

„Sledil je prvi koncert v Arrasu,“ povzame besedo impulzivni violinist Tomaž z bradico, ki komaj čaka, da bo spet povedal novo šalo. „Mladinski koncert je bil napovedan za ob 14.30. H kosilu smo sedli ob 13. uri in predno smo z užitkom pospravili vrsto odličnih francoskih jedi, je bila ura že 14. Nestrpno smo se pričeli presedati, saj smo se želeli pred koncertom še malo uigrati. Naš komentator pa je vztrajal za mizo in preudarno užival pri kosilu do konca. In tako so nam kosila do konca turneje odžirala naše uigravnje.“ Ne glede na to pa so bili koncerti izredno uspešni, o čemer nam pričajo številne laskave kritike v francoskem časopisju (ki jih je naš

podlistek

marjan kozina

človek in glasba

Nihče do danes še ni znal do konca razložiti, kaj je muzika. Ne bilo bi težko zbrati nekaj sto defi-

nicij, citatov, razprav in poskusov, ki skušajo razložiti in opredeliti ta fenomen. Toda resnično uspel ni nobeden; saj tudi ni mogel. Vsi vemo, kaj je muzika, imamo o njej neko predstavo, vendar tega ne znamo razložiti, kakor tudi ne vemo povedati, kaj je lepota, kaj je umetnost, kaj je morala.

Vendar se ne moremo izogniti temu, da na neki način vnesemo vsaj zasilen red v ogromni kompleks tega, kar je bilo v muziki in o muziki napisanega. Pa tudi nenapisanega; zakaj narodne pesmi v velikem delu sploh niso napisane; o glasbi starih in primitivnih narodov vemo le to, da je obstajala, pa še tu smo bolj ali manj navezani na domneve. Šele pri starogrški muziki naletimo na notno pisavo, ki smo se je naučili brati; ohranjenih imamo nekaj glasbeno-teoretičnih spisov in sedem, osem fragmentov njihove muzike. To je vse. Ali ni čudno: nesmrtna dela Homerja, Platona, Ajshila, Sofokla, Aristotela in drugih velikih tvorcev edinstvene zgradbe grške literature in filozofije so v dobršni meri ohranjena; težko bi bilo najti na svetu večji muzej, ki ne hrani vsaj nekaj prič čudovite grške likovne umetnosti. Toda o glasbi, ki je bila prav tako važen del grškega kulturnega izživljanja, vemo bore malo. Zatrđno vemo, da je imela glasba pri starih Egipčanih važno vlogo v bogoslužju in vsakdanjem življenju; vendar vemo to le iz kamnitih podob njihovih glasbil in nezanesljivih

pričevanj Herodota in drugih antičnih piscev. Skoraj nič ne vemo o muziki drugih starih kulturnih narodov; zatrđno vemo, da so imeli Indijci, Kitajci, Azteki in vrsta drugih ljudstev, deloma že izumrlih, visoko razvito glasbeno kulturo. Toda ne poznamo je, o vsem tem vemo le malo.

Zamislimo si biblioteko, kjer naj bi bili zapisane in ohranjene vse kompozicije, ljudske pesmi, opere in simfonije, obredja, sploh vsa glasba minulih tisočletij pa vse do danes. To bi bila mogočna stavba! V naši hipotetični knjižnici bi na začetku zevalo nič koliko praznih dvoran, kjer naj bi bila shranjena glasba starih narodov. Tam bi mogli napisati le: Ignoramus et ignorabimus. Edinole v grški dvorani bi samevalo nekaj odlomkov nekaj žive muzike in nekaj teoretskih razprav. Prazna bi bila rimska dvorana, starokrščanska in še veliko drugih.

Šele nekoliko pred tisoč leti je krščanska Cerkev notni zapis toliko uredila in glasbeni del bogoslužja tako utrdila, da od tedaj lahko zanesljiveje govorimo o razvoju glasbene umetnosti. Z glasbo pred nekako tisoč leti bi naša knjižnica polagoma in vedno bogateje polnila dvorane. Ambrozijanski in kasnejši, še dokaj trdnější gregorijanski koral; starobizantinsko bogoslužje in pravoslavno osmeroglasje; že napisani napevi (napisani so samo melodično, ritmično še ne, zakaj zapis ritma je poznejši izum) trubadurjev in truverjev iz

ilustrator nanizal v lepljenki) in tudi zahvalno pismo, ki ga je poslala Glasbena mladina Francije naši organizaciji. Pa ne samo to – Francozi so naše poustvarjalce povabili na ponovno turnejo čez dve leti.

Tudi najstarejši in najpreudarnejši Matija, ki ima navadno na skrbi organizacijske posle tria, končno prekine svoj molk in si ne more kaj, da ne bi povedal še ene zanimive zgodbe.

„V nekem kraju – bilo je tam okoli štirinadesetega koncerta, ko se je naše „odštevanje“ že približevalo koncu, smo ugotovili, da v dvorani ni klavirja. Že smo se hoteli oddahniti, da nam bo končno odpadel vsaj en koncert, ko je ekspeditivnim organizatorjem uspelo tik pred zdajci pripeljati instrument iz nekaj deset kilometrov oddaljenega mesta.“

„Vsak koncert je bil doživetje zase,“ nadaljuje resni Matic, „kajti igrali smo takorekoč „à la carte“. To se pravi, da je naš komentator na mladinskih koncertih kar po svojem preudarku najavljal posamezne skladbe in nam ni preostalo drugega, kakor da smo napovedano delo zaigrali.“ (Kar si je komentator lahko privoščil zato, ker so znali umetniki ves obsežni program na pamet in jim ni bilo treba premetavati not – op. p.).

Pogovor je ubral resnejše strune, ko smo Evo povprašali, kako združuje svoje službene obveznosti (kot docentka na akademiji za glasbo v Ljubljani poučuje solopetje 18 študentov) z odstotnostjo na daljših

turnejah. „Na srečo je bila ta turneja pretežno med študijskimi počitnicami,“ je odgovorila. „Sicer pa sodi koncertiranje doma in v tujini med obveznosti pedagogov naše ustanove, saj si le tako lahko potrjujejo umetniški ugled. Dosti teže mi je zaradi družine. Francoska in naša pošta sta veliko zaslužili s pismi, ki so romala med Ljubljano in Parizom, od koder so jih z Glasbene mladine pošiljali za nami na turnejo. Trinpolletnemu sinku Nikiju sem se nekoliko odkupila le z lepim modelom Renaulta 5, ki mi ga je naročil prinesiti iz Francije.“ Ko smo že pri otrocih, je treba omeniti, da je bilo na turneji 28 mladinskih koncertov, ki jih je poslušalo kar okoli štirinajst tisoč mladih, med katerimi ni bilo malo tudi šest in sedemletnih otrok. To seveda ni čudno, če vemo, da deluje GM v Franciji v 180 mestih, kjer organizirajo povprečno pet koncertov letno.

Dolgotrajna turneja, kakršno so izvedli naši umetniki v Franciji, lahko prinese tudi kakšno bolj resno neveselost. Violončelist Matija je o tem povedal tole: „Turneja je bila kajpada naporna.“ Dva ali celo trije koncerti dnevno so terjali svoje in ni čudno, če človek doživi kakšno trenutno krizo. V tem pogledu smo jo kar dobro zvožili. „Se zlasti zato, ker se je že prvi dan izkazalo, da je Eva odšla na turnejo z rahlim vnetjem grla. K sreči se je kmalu pozdravila. Tudi mi trije smo srečno prestali zadnji koncert, ko smo nastopili v neki cerkvi pri temperaturi pod ničlo. To je bil naš

rekordni temperaturni dosežek!“ Avtobus s tridesetimi sedeži, šofer, komentator in naši štirje umetniki so tako uspešno končali turnejo. Čeprav smo se tokrat lotili intervjuja bolj s šaljive plati, pa na koncu s ponosom ugotavljamo, da je

trio Lorenz z mezzosopranistko Evo Novšak-Houško tudi na uspešni turneji v Franciji dokazal visoko raven slovenske glasbene poustvarjalnosti.

ALENKA KERŠOVAN
IGOR LONGYKA

Jeunesses Musicales de France

Trois concerts aujourd'hui

l'Hôtel ...

avec le Trio Lorenz

le 19 janvier

qualité a été conçue sous les auspices de...

C'est ce soir à 21 heures à l'Hôtel de Ville. Il sera...

Après la Yougoslavie, l'Italie, la Belgique, l'Autriche, le Canada, l'U.R.S.S., le Brésil, etc. Primoz, Tomaz et Matija Lorenz ont retrouvé la France, depuis quelques semaines déjà, pour une série de concerts donnés dans le cadre des J.M.F. (Jeunesses Musicales de France). Ce soir, le Trio Lorenz (piano et violon)

LE TRIO LORENZ A L'AFFICHE DU CONCERT J.M.F. DE CE SOIR

dvanajstega stoletja bi polnili dvorane s častitljivimi dokumenti o glasbenem izživljanju naših prednikov.

Domnevamo, da je bila dotedanja glasba in sploh glasba starih narodov samo in izključno neoglasna: tako je še danes povečini ljudsko petje.

Pred približno osemsto leti se je nekemu – ne vemo mu imena – utrnula genialna misel, brez dvoma eno največjih odkritij v zgodovini umetnosti. Ta mož – po vsej verjetnosti je bil organist v kaki srednjeveški baziliki – je menil: zakaj naj bi bilo petje oziroma muziciranje sploh vedno le enoglasno? Ali bi ne bilo zanimivo, če dodamo melodiji drugi glas? Melodiji je dodal družico, zaenkrat skromno spremljavo v vzporednih kvintah. Seveda, začetek je bil skromen, toda mož je iznašel spremljavo, našel je osnovo za bodoči sijajni razvoj kontrapunkta. Ogronomu, v stoletjih nakopičenemu bogastvu je z eno samo genialno potezo odprl zatvornice.

Prav gotovo se ni zavedal, kakšen razvoj glasbene umetnosti je sprožil njegov poseg v posvečeno glasbeno tradicijo s skromno spremljavo v bližnjih kvintah!

Kaj kmalu so drugi glasbeniki menili, da je mogoče melodijo spremljati tudi v terciah ali sekstah; tretji so začeli kombinirati doslej doseženo: spremljavo se ni več gibala samo vzporedno, temveč so se intervali menjavali in s tem je drugi glas postal samostojnejši; četrti so po-

gumno posegali po dotlej „nemogočih“ intervalih, za kakršne so tedaj veljale sekunde in septime; peti so v kratkem prišli na misel dodati dvema glasovoma še tretjega; naslednji pa, zakaj ne še četrtega?

Tako je postopoma in za tedanja merila v kratkem času nastala čudovita katedrala visoke umetnosti kontrapunkta. V dvoranah naše biblioteke srečujemo že znanca, ki so živeli komaj tristo ali štiristo let pred nami: tu so Palestrina, Gallus, Josquin de Pres, Lassus in drugi. Nad vsemi pa kraljuje kot vrhunec tega plemenitega dogajanja človeškega duha nedosežni in nepresežni Johann Sebastian Bach.

Če bi takrat že živel zgodovinar glasbe, bi verjetno rekel: „Tako, zdaj smo z Bachom srečno dosegli vse, kar se v glasbi doseči da. Več si ni mogoče misliti in bodimo zadovoljni s tem, kar sta nam dala Bog in Bach.“

Dobrih sto let pred Bachom je

živel v Florenci reven suknjar, Vincenzo Galilei, oče Galilea, velikega astronoma in izumitelja ter borca zoper okostenele aristotelovske nazore cerkvenih očetov. Ta Vincenzo je bil član amaterske glasbene družbe, „camerate“, ki se je zbirala pri Giovanniju Bardiju; tam so izvajali njegove skladbe in skladbe Perija, „izumitelja“ opere, Caccinija in drugih novatorjev. Galilei je trdil, da je mogoče petje spremljati na nov način, preprosto z akordi, ki jih igra na primer kitara ali harpsikord, predhodnik današnjega klavirja.

Dotlej je suvereno vladal cerkveni kontrapunktični stil; drugačne muzike si sploh ni bilo mogoče misliti. Toda „camerata“ je hotela obnoviti staro grško dramo, kjer je, po izročilu redkih ohranjenih zapisov, glasba imela važno vlogo. Na osnovi zelo pomanjkljivih podatkov o starogrški dramati in po svojih lastnih zamislih so prišli člani „camerate“ do prepričanja, da za „dramo per musica“ – kakor so prvotno imenovali opero – ni polifoni stil.

Polifonija – kombinacija dveh ali več, tudi osem in še več melodij v skladno celoto – je nujno kolektivno delo; tu se posameznik izgubi v zvokovni masi. Muzikalna drama pa sloni na osebnosti, zahteva protagonist raznih značajev, ki vsak od njih spet terja svojo lastno karakterizacijo in obdelavo. Za to pa polifona glasba ni prikladna.

Tako nekako se je na osnovi teh načel, izuma Vincenza Galileia, de-

loma napačnih predstav „camerate“ o antični glasbeni dramati, rodilo prvo delo, ki zasluži ime „opera“. O tem bo beseda še pozneje.

Na Francoskem je pred dvesto petdesetimi leti živel organist in komponist oper, baletov itd., Jean Philippe Rameau. Prišel je na misel: imamo do najvišje zmogljivosti človeških glasov in instrumentov razvito polifonijo, mojstri kontrapunkta so nam podarili premnoga dela, ki jih po pravici občudujemo in ljubimo; v opernih recitativnih spremljavo parlando recitative secco akordi. V kontrapunktu gre vse v paralelnih ali nasprotnih linijah, stigrilaslno ali večglasno. To so melodije, muzikalne linije. Pozanimajmo se zdaj za to, kar je vertikalno! Kakšna sozvočja, konsonance in disonance nastajajo istočasno pri samostojnem vodenju glasov?

Študiral je vertikalna sozvočja, opredelil je akorde, odkril njih logiko in zakonitosti, napisal je prvi nauk o harmoniji, znameniti Traité de l'harmonie. Odkril ni nič novega, le v red je spravil tisto, kar je že bilo. Postavil je osnove današnjega našega znanja o akordih, kadencah, modulacijah, disonancah, prepovedanih postopih, alteracijah itd.

Tako nekako – prav na kratko povedano – so stoletja pripravljala polje za rast tega, kar imamo danes za najvišje dosežke v glasbeni umetnosti.

Bach – Mozart – Beethoven.
(NADALJEVANJE)

VAJA

NA SKRAJNI DESNI MAJDA HORVAT

mariborski mladi pevci nagrajenci prešernovega sklada

Karin? Jasmina? Druga Jasmina? Silvo, kje si bil? ... Tovariš, zaspala sem ... Ni bilo nikogar doma, ki bi te zbudil? ... Ne, sama sem bila, mislila sem, da se bom zbudila, sama sebe ... Kaj budilke tudi nimaš? ... Danila? Danilo? Tatjana je bolna. Dobro. Zmago, kje si hodil? ...

Takole se končuje skupna pevska vaja mariborskega mladinskega zbora v soboto dopoldne. V veliki, a

ne ravno občudovanja vredni sobi prav na vrhu mariborskega Uniona, sedi skoraj sto mladih najrazličnejših starosti, od sedem let pa do zadnjih razredov gimnazije. Po mlajše med njimi prihajajo starši, drugi se sami odpravljajo domov po zasneženih ulicah. Takoj naslednji teden jih čakajo nove vaje, novi nastopi. Veliko discipline in truda terja od njih petje v tem zboru in sprašujem se, zakaj so se pravzaprav odločili za nj.

„Ker imajo take lepe pesmi,“ je povedala osemletna Simona Dečko, ki je prišla k zboru to šolsko leto. Na daljše vožnje je še ne jemljejo s seboj, a kmalu bo tudi ona videla veliko krajev, v katere sama ne bi tako kmalu zašla. Zato pa je njen brat Matej, ki ima 12 let, že tretje leto član zbora in je že večkrat pokukal čez mejo. „Zaenkrat sem bil v Nemčiji, Češki in Bolgariji. Rad pojem in veseli me videti razne dežele. Najbolj všeč mi je bila peščena obala pri Varni.“ Pa ne, da ste se kopali? „Ne, samo malo smo se namakali. Bilo je maja lani in je bilo še hladno. Tovariš nam je obljubil, da se bomo lahko kopali, če bomo tretji na tekmo vanju. Bili smo prvi in smo se šli namakat. Tudi v pesek smo se zakopavali.“

Matejev prijatelj Silvo Dobnik, ki je prav tako star 12 let, je videl še več dežel. Poleg že naštetih treh je obiskal tudi Nizozemsko in Belgijo.

Na vprašanje, koliko časa že obstaja njihov zbor, so v zboru odgovorili: „Dvanajst let.“ V tem času so prepeli ogromno pesmi, ničkolikokrat tekmovali in peli na koncertih. Vse te spomine, ki jih je toliko, da je težko izbrati najprijetnejše, ima Majda Horvat, veteranka zbora, ki poje že od njegovega

nastanka. Prepotovala je že skoraj celo Evropo in spoznala kraje in življenje najrazličnejših dežel. „Potujemo z avtobusi. V krajih, kjer nastopamo, stanujemo največkrat pri družinah, mlajši pevci po dva skupaj, starejši pa vsak posebej. Včasih imamo malo težav z jezikom, v glavnem pa se nam povsod dobro godi in nas lepo sprejmejo. Posebno prijetne spomine imamo na Švico, imenitno pa smo se imeli tudi v Franciji. V majhnem kraju Garnison nedaleč od Lyona smo stanovali pri obrtniških družinah, mesarjih in podobnih. Seveda smo zelo dobro jedli. Koncert nam je dobro uspel, potem pa so v dvorano prinesli kup steklenic šampanjca, da je kar pokalo.“ Pa ste ga vsi pili? „Prav vsak ga je poskusil.“

Kaj pa nagrada? To je lepo priznanje in mislim, da smo prav vsi Slovenci ponosni in veseli, da so nagrajenci Prešernovega sklada enkrat tudi tako mladi glasbeniki. Matej Dečko: „Za nagrado smo izvedeli na vaji v Poreču. Kar vriskali smo.“ Kaj pa so rekli vaši starši in učitelji? Majda: „Večkrat nam kdo v razredu čestita.“ Matej pravi, da njegova mama kar ni mogla verjeti: „Rekla je, da smo bili najbrž samo predlagani.“

Profesor Rajšter: „Kaj ta nagrada pomeni, se bodo tako in tako zavedali šele, ko bodo stari kulturni delavci!“ Kako pa ste priznanje praznovali? „Sploh nismo imeli časa za proslavljanje. Na slavnostni koncert ob podelitvi Prešernovih nagrad smo se pripeljali z avtobusom naravnost iz Maribora, imeli še kratko vajo, po koncertu pa so se otroci odpeljali takoj spet domov. Naslednji dan smo imeli že nastop v Velenju. Delo kar teče, vaje imamo skozi ves teden – vsak glas posebej, v soboto ob skupno vajo. Pred nastopi in tekmovanji se vaje seveda še pomnožijo.“ Kaj pa je z obveznim šolskim poukom? Imajo ti otroci možnost redno hoditi k vajah? „Puščajo nas od pouka.“ Profesor Rajšter: „V glavnem imamo to urejeno, le z dvema šolama je nekaj težav. Edini problem je pravzaprav vrnitev s koncertov ali turnej zvečer. Otroci so ne samo iz Maribora, ampak tudi iz okoliških krajev – Slivnice, Hoč, Starš, Bresternice. Kadar se odkod ob manj primerni uri vrnejo, morajo po mlajše priti starši.“

Mladi pevci pravkar intenzivno vadijo Mozartov „Rekviem“, ki ga bodo v aprilu izvedli v Slovenski filharmoniji skupaj z orkestrom,

SIMONA IN MATEJ DEČKO

solisti, Slovenskim oktetom in oktetom Gallus. Prav gotovo ob petju tega dela uživamo? „Oja, seveda uživamo. Še lepše pa se bo slišalo v dvorani z orkestrom, tega se že vsi veselimo.“ Profesor Rajšter: „Mozarta smo začeli vaditi že oktobra. Seveda pa se vzporedno učimo druge programe, za koncerte, manjše nastope in tekmovanje. V kratkem imamo dva koncerta za Glasbeno mladino Maribor, pripravljamo pa se tudi na turnejo v majskih počitnicah, ko bomo obiskali nekaj severnonemških mest in se 22. maja udeležili tekmovanja v Neerfeldtu na Nizozemskem.“

Iz tako trdega in resnega dela se morajo roditi lepi uspehi in mladim mariborskim pevcem želimo, da bi še dalje s svojim petjem razveseljevali poslušalce najrazličnejših narodov in se vračali polni prijetnih doživetij in uspehov.

KŠ

Fotografije: V. S.

dylan na turneji — kotaleči se grom

Bob Dylan je nedvomno najpomembnejša osebnost v rock glasbi šestdesetih let. Marsikatero njegovih del iz sedanjega desetletja je prav tako izredno. Zdaj, tako kaže, je pred njim novo obdobje ustvarjanja, ki bo morda prineslo prav tako dobro glasbo, kot so jo njegove legendarne plošče iz prve polovice šestdesetih let.

To „obdobje ponovne oživitve“ se je pričelo pravzaprav že z izdajo albuma „Blood On The Tracks“ v začetku lanskega leta. Na plošči je dovolj tekstovno pa tudi glasbeno tako močnih pesmi, da jo brez pomislekov lahko uvrščamo med najboljše Dylanove albume; vsekakor pa je najboljše delo od albuma „John Wesley Harding“ naprej (1968).

V začetku lanskega novembra je Dylan, nepredvidljiv kot je, spet napravil nepričakovano potezo: začel je s serijo nastopov po ZDA v družbi mnogočlanske Rolling Thunder Revue. V tej reviji, lahko bi rekli tudi „glasbenem cirkusu“, sodelujejo tudi Joan Baez, stari folk pevec Ramblin' Jack Elliott, manj znan, a prav tako izkušen folk pevec Bob Newirth, ex-Byrd Roger McGuinn, pevka in zvezda filma „Nashville“ Ronee Blakley; na nekaterih nastopih pa so se jim pridružili še Joni Mitchell, Arlo Guthrie, David Blue, Mimi Farina in drugi. Celotna pred-

stava traja običajno vsaj tri ure; na obeh dobrodelnih nastopih, kjer so sodelovali še razni znani soul pevci, pa so poslušalci slišali po pet ur glasbe.

Turneja ima nekaj značilnosti, ki jo razlikujejo od vseh dosedanjih turnej znanih izvajalcev rocka: vsi sodelujoči na nastopih imajo enako mesto, enak del odmerjen za svoje pesmi, čeprav – razumljivo – ima največ pesmi v programu prav Dylan. V začetku so nameravali nastopati izključno v manjših dvoranah, v klubih, kjer je stik med poslušalci in izvajalci bolj neposreden, pa tudi zvok je lahko boljši. S časom so (zaradi velikih stroškov turneje in vedno večjega zanimanja, ki je občutno presevalo kapacitete dvoran z dva do tri tisoč sedeži), večkrat nastopili tudi v velikih halah, vendar nikoli pred več kot deset tisoč gledalci (z izjemo obeh dobrodelnih nastopov v korist baje po nedolžnem zaprtju bivšega boksarja Rubina „Hurricane“ Carterja, kjer so nastopili pred dvajset oziroma petinštirideset tisoč ljudmi). Nastope so objavljali le dan ali dva vnaprej, tako da ni bilo nepotrebne propagande in publicitete. Tudi glasbeniki v reviji niso vedeli za datum in kraj naslednjega nastopa!

Dylan poje večinoma pesmi s svojega novega albuma „Desire“, vmes vplete tudi kakšno starejšo; poje v

duetu z Joan Baez; pevce spremljajo nekateri bolj, drugi manj znani glasbeniki, med njimi kitarist Mick Ronson (ex-Bowie), violinistka Scarlet Rivera ter seveda ritem sekcija. Kako nepredvidljivi in spontani so, dokazuje nenajavljen nastop v razmeroma majhnem klubu Troubadour v Los Angelesu: v noči pred poletom v Teksas (na enega od obeh dobrodelnih nastopov) je kompletna zasedba Rolling Thunder Revue nastopila v tem klubu v splošno presenečenje in veselje vseh slučajno navzočih.

Glede na uspeh turneje in Dylanovo veselje do nastopanja, ki se mu je spet vzbulo, lahko sklepamo, da bodo turneje prej ali slej nadaljevali; morda celo tudi po Evropi, saj po velikem zanimanju lahko sklepajo, kako težko jih pričakuje Zahod. Še posebej v Britaniji si želijo spet slišati Dylana, saj že od 1966 ni napravil nobene turneje po Otoku. Seveda je od Dylanovega razpoloženja in volje odvisno, kdaj in če bo do tega sploh prišlo.

V Evropi seveda ne bo mogel vztrajati pri svojem ameriškem načrtu, da nastopa revija predvsem v manjših, odmaknjenih mestih, kjer le poredko doživijo prihod tako pomembnega glasbenika. Do tedaj se bomo morali pač zadovoljiti s ploščo s posnetki teh nastopov, ki bo gotovo izšla. (S. S.)

ko poje lajna

ali tožeča, jim bo bliže.

Lajna je krasen instrument. Krasen in skoraj pozabljen. Zapisi pripovedujejo o tem, da je njen zvok poleg orgel edini smel spremljati cerkveno petje – takrat so ji rekli organistrum. Potem se je proti koncu srednjega veka preselila iz cerkve na trge in sejme in plese in je igrala za ples in je spremljala petje.

In je postala lajna, vicle v Franciji in nyckelharpa malo drugače in malo kasneje na Švedskem – pa tam še danes.

V Nemčiji je bila znana kot Drehleier, v Angliji kot Hurdy-Gurdy, na Madžarskem jo je še vedno srečati med ljudskimi godci in pevci, v Parizu na kakšnem oglu z njo beračijo, sicer pa spominja na dobre stare čase v osrčju Francije. Še kakšnih 300 jih je, pravijo, v Franciji. Rene Zosso pa je edini, ki lajna in poje na koncertih, na recitalih, ali kakor naj njegova srečanja imenujemo. Edini, ki se je odločil, da izkoplje in na novo poveže nit, ki gre od trubadurjev in truverjev preko cerkvene glasbe do ljudskih napevov, ki opominja na to, da je Mozart pisal za lajno in da je pet Haydnovih Nokturnov napisanih za dve lajni, ki obuja in prebuja stare napeve in išče dalje in odkriva, kaj mu lajna lahko vse nudi.

Nudi pa ta instrument mnogo – burdon, ki ga je mogoče enostavno

izvabiti z vrtenjem ročice, nikakor ni monoton ali nespremenljiv; mogoče ga je prenesti više, mu dati različne ritmične poudarke. V ta večni krog (ročica obrača leseno kolo, ki drgne ob šest strun) se vpletajo melodije, ko tipke – trščice – podrgnejo ob strune. Enostavno in izredno, domače, znano, tu, in vendar nenavadno. Ko se ročica neha vrteti in ko se zaustavi tok, zvok, ki se je zdel večni, je praznina čudna in kliče nazaj po glasbi.

Zato so Zossojeva srečanja, srečanja z Zossojem polna. Niso samo srečanja z lajno, ampak so doživetje glasbe v glasbi. METKA ZUPANČIČ

REŠITEV KRIZANKE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

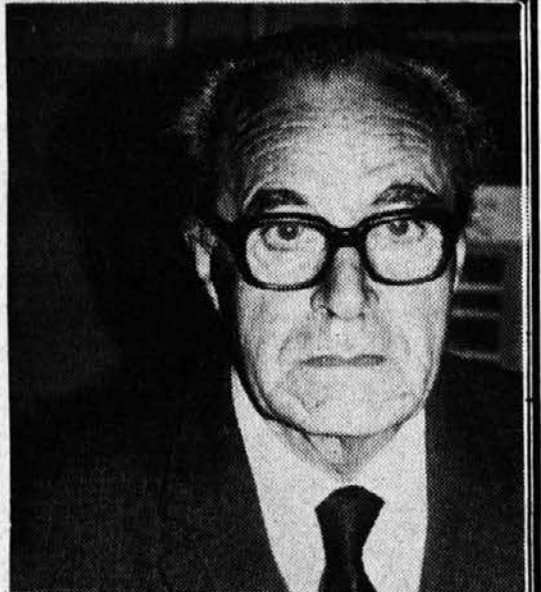
VODORAVNO: zvitek, Gazele, rr, daf, air, ni, dlan, -r, bebec, aceton, Lena, šara, štampljka, kvar, kavarne, kletke, ritje, oa, Maurois, ano, Santel, jr, tercet, Ema, nagre, peroksid, inlet, Atene, Otrin, cape, vrstnik, anas, str., Lome, konte, rubin, Epir, stric, Brela.

Dragi reševalci,

križanka v zadnji številki Glasbene mladine je bila najbrž kar precej težka naloga, saj smo prejeli malo rešitev in še med temi smo komaj našli dovolj pravih, da smo lahko izžrebali običajno število nagrajencev. Ploščo dobijo:

- Martina Kačičnik, Kvedrova cesta 8, 68290 SEVNICA
- Mojca Kukar, Murnova 6, 61000 LJUBLJANA
- Tone Hanžel, Moravci 29, 69243 BUČKOVCI
- Marko Dražumerič, Valjavčeva 9, 64000 KRANJ
- Franci Pajek, Sp. Ščavnica 92, 69250 GORNJA RADGONA

nagradna križanka

SESTAVIL IZOR LONGYKA	↓	ZDRAVIL-ŠČE PRI HERCEZ-NOVEM	TOPNIŠTVO	NIKEJ	↓	↓	GLAVNO MESTO NORVEŠKE	😊	KALJ	↓	↓	↓	ZEVSOVA LUBICA; SIMBOL ZA KONJ	😊	ANGLEŠKI KRALJ IZ SHAKESPE-AROVE IGRE	↓		
POKONČNI KLAVER								MODRNO VOZILO ZA POTNIKI IN TOVOR						LUKA SUR-KOČEVIC				
ZIVAHNOST, LAHKOTNOST								BARVA KOŽE		ROB GOZDA				ODPRT VOZ ZA VI-C OSEB				
ČEBELJA TVORBA				VHODNE DVORANE						GRŠKA ČRKA			GRANJ, ZORANA ZEMLJA					
IME SRBO-HRVA ŠKEGA KNJŽEVNIKA FINOJA				ZLAHITNI FLIN						OBALA S KOPALIŠČI IN HOTELI			EMAKA SA-MOGLASNIKA					
KRAJ NAD VÍPAVSKO DOLINO				KEMICNI SIMBOL ZA KLOR			REMICNI SIMBOL ZA RENJ	PI-SNIBKO IME ZA MAJ								AVT. OZNAKA ZA ŽN		
😊	STROKOV-NIAK ZA KEMIO	AVT. OZNAKA SPANJE	MESTO V TURČI	GL. MESTO ŠVIC: KAN-TON AARGAU	PAKISTANSKI VELETOK					ANTON INGOLIC			ZENSKA OSEBA IZ VERDIJEVE OPRE DON CARLOS	KALJ	MAJIB N TOP			
IME NEM. FILMSKE IGRALKE DOR				PESNICA BESEDIL ZA POPEVKI BUDAU	JANEŽ							PREDEL MESTA KVART						
EDINA HČI							PREMIK ROKE	GRŠKA ČRKA DOM. ŽIVALI				NEUMNOSTI						
RUDNIK BAKROVE RUDI V SRBIJI												ENOVALENTNA ATOMSKA SKU-PINA (2H) =						
HRVAŠKO PODJETJE ZA FREDE-LAVO NAPTE									PRJAVNA, KI MERI ČAS							SI ADRKOVOD-NA RIBA IZ DRUŽINE KRAPOVCEV		
KARLOVAČ																RE DKOI DOMAČI ŽI NSKOI IMI		NARISAL T. A.

nove plošče

TIBETAN BUDDHISM TANTRAS OF GYUTO: SANGWA DUPA

Posneto v Gyuto Tantric College, Dalhousie, Himachal Pradesh, Indija

Prva stran 23:25

Druga stran 17:53

Nonesuch 1975, H-72064, stereo.

Na tem posnetku čanta štirideset lam in menihov recitacijo dela besedila iz tantra, ki v celoti traja sedem ur. Zvočno gradivo bi lahko razdelili v tri kategorije. Kratke pasaje za solo glas označujejo začetek poglavja ali pomembnejšega dela poglavja. Temu sledi besedilo tantra, ki je predstavljeno z metričnim čantanjem. Dolga zadržana večglasja pa so sklepne besede stihov, ki opisujejo specifične meditacije.

TANTRA. Najvišja spiritualna pot v tibetanskem budizmu se osredotoča na vizualizacije (slikanje podobe božanstva ali vrste podob v glavi), mudre (kretnje rok) in čantanje tanter (budističnih spisov) ter manter (zvočnih formul).

Tantra z naše plošče se v tibetanski imenuje Sangwa Dupa in v sanskrtu Guljašamajja. Po vsej verjetnosti je nastala v Indiji med prvim in petim stoletjem.

Celotni naslov naše tantra pomeni: „skrita zveza telesa, govora in glav vseh tathagat“. Tathagate ali Bude utelešajo razsvetljeno stanje glav, razpoznavno kot pet modrosti, ki so pretvorjene oblike „petih strupov“. Agresija postane modrost vseobsegajočega prostora, nevednost postane modrost, ki je kot ogledalo, ošabnost – modrost mirnosti, strast – modrost bistre zavesti in zavist modrost vseizpolnjujoče dejavnosti. „Skrita zveza“ naše tantra je končna integracija človeka in izpolnitev njegovih potencialov.

V nenavadnem zvoku Gyuto tantričnega collega, ki ga imenujejo „akord-ene-glasu“ izvaja vsak udeležene akord, ki je sestavljen iz nizke basovske note (ki počasi potuje med B in D) in druge note, ki je dve oktavi in tretjino višja. Seveda je struktura zvoka v resnici bolj kompleksna: ko zvoči C, ki je dve oktavi pod srednjim C, se jasno sliši E nad srednjim C. In potem je tu še za oktavo višji E, ki pa ga uho že komaj zazna.

Na plošči ni posnet noben glasbeni instrument.

Cerprav gre za dokumentarne in ne za študijske posnetke, je plošča posneta brezhibno, sicer pa takoj, ko človek sliši ime nonesuch, ve, da se srečuje z dobrim gradivom.

Plošča je v ZDA izšla ob koncu lanskega leta pri tvrdki, ki velja za eno pomembnejših zapisovalk trenutne zvočne podobe sveta. Originalno ameriško kopijo lahko naročite iz Anglije za 2,20 funta. Zasluži trajnejšo pozornost.

obletnice

EMIL ADAMIČ (1877–1936)

Letos mineva 40 let od smrti slovenskega skladatelja, dirigenta in pedagoga Emila Adamiča. Študiral je v Trstu in Ljubljani, kjer je leta 1922 tudi diplomiral, vmes pa je preživel pet let (od 1915 do 1920) še v ruskem ujetništvu v Taškentu, kar je imelo precej močan vpliv na njegovo ustvarjalnost.

Adamičevo skladateljsko delo je

oprto predvsem na vokal, med okrog tisoč skladbami je največ zborov a capella, veliko manj s spremljavo klavirja, orkestra ali podobno. Značilen slog vsebuje prizvok ljudske glasbe, odlikuje ga velika pevnost melodij in sodobnost harmonske osnove, tako da pomeni prilagoditev zborovske glasbe sodobnim kompozicijskim načelom. Najbolj znani njegovi zbori so: Vijola, Vragova nevesta, Vasovalec, Svatovske pesmi. Napisal je sorazmerno malo samospsevov, čeprav so nekateri med njimi postali zelo popularni. Tudi v orkestralnih skladbah je očitna povezava s slovensko melodično (npr. Potrkan ples, suite Iz moje mladosti) razen v Tatarski suiti, pri kateri gre za doživetje njegovega bivanja v Turkestanu.

Emil Adamič je v slovensko glasbo vnesel nove, sodobnejše nazore, te je zastopal v reviji Novi akordi skupaj s skladateljema Antonom Lajovicem in urednikom te revije Gojmirjem Antonom Kekom.

GRANADOS Y CAMPINA
ENRIQUE (1867–1916)

Eden izmed najvidnejših predstavnikov španske romantike Enrique Granados je svoje življenje v enaki

meri posvetil klavirju in kompoziciji, bil je namreč izvrsten pianist in iskani spremljevalec na klavirju. Ob vsem tem pa je uspešno deloval tudi kot pedagog. Skupaj z Isaacom Albenizom je eden utemeljiteljev nove španske glasbe, ki si je utrla svojo pot z lepoto in bogastvom španske folklorne.

Granados je čisti romantik, ki izpoveduje pretežno lastna duševna doživetja, često zatemnjena zaradi življenjskega pesimizma. Kot skladatelj je pisal prvenstveno dela za klavir. Ustvarjati je začel pod vplivom Chopina, Liszta in Griega, svoj specifični izraz pa je zgradil na melodiki, ki je prežeta z okusnim ornamentiranjem in temelji na izčiščeni ritmični osnovi. Blizu ljudskemu izročilu svoje domovine.

Med njegovimi klavirskimi deli je najpomembnejši ciklus Goyescas, črna vizija Goyevih slik. Ob tem velja omeniti še cikle lirskih pesmi, simfonične pesnitve in več oper.

Letos mineva 60 let, odkar se je tragično končalo njegovo življenje. Ko se je med prvo svetovno vojno vračal iz premiere svoje opere v operi Metropolitan v New Yorku, je ladjo Sussex torpedirala nemška podmornica. Nesreče nihče ni preživel.

v ž-duru

Ivar Aalto je najbolj znan reševalcem križank, saj pri splošnem pomarjanju besed, ki se začenjajo na A in imajo pet črk, neredko pride na vrsto. Toda ta arhitekt tudi sicer zasluži, da si zapomnimo njegovo ime. Nedvomno je eden največjih, najbolj genialnih in svojevrstnih arhitektov današnjega časa.

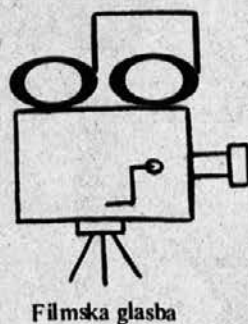
Ko so ga vprašali o hiši, ki jo

je ustvaril za finskega skladatelja Kokkonena, je Aalto samo skomignil z rameni: „Zelo majhna je, zelo preprosta“.

Kokkonen pravi drugače. Kot dragocenost ima spravljen namizni prtiček, na katerega je Aalto skiciral klavir. „Po kateri strani hodite okrog njega?“ ga je vprašal arhitekt. Potem je zasnoval skladateljevo delovno sobo okoli klavirja, ustvaril je asimetričen prostor, ki dosega višek v visokem oknu, obrnje-

nem na gozdno stran, da se vidijo vrhovi dreves in nebo – navdih brez motenj. Načrt ostale hiše je izpeljan iz oblike delovne sobe. Za honorar je arhitekt v smehu zahteval dva takta glasbe. Toda Kokkonen je sedel za klavir v novi delovni sobi, napisal koncert za violončelo in orkester in ga posvetil Aalto.

Arhitektu je honorar moral ugajati, saj se razume na glasbo: v njegovem priimku se skriva ALT.

Delo Glasbene mladine se kaže v najrazličnejših oblikah. Že običajne oblike koncertne dejavnosti se razširjajo s tematskimi predavanji, ob tem pa si išče svojo pot tudi klubska dejavnost.

Lani je GM Slovenije ob svoji petletnici prvič organizirala tudi novo obliko zблиževanja, namreč srečanje, na katerem so kar najbolj enakovredno zastopani člani GM iz vseh delov Slovenije. Idealna možnost za to se je ponudila v okviru Mladinskega kulturnega tedna, katerega pobudnik je Zveza socialistične mladine Slovenije. In naslov srečanja – Dan Glasbene mladine Slovenije.

Glavno vodilo pri sestavi sporeda tovrstnega srečanja je bilo, združiti vse zvrsti, ki sestavljajo programe Glasbene mladine. Tako so lani ta dan sodelovali najvidnejši poklicni in amaterski ansambli več zvrsti.

Spored je začel orkester Zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje, ki ga sestavljajo dijaki srednje glasbene šole, med katerimi lahko iščemo veliko bodočih poklicnih glasbenikov. Bogastvo folklorne zakladnice je prikazala akademska folklorna skupina France Marolt z venčki belokranjskih, posavskih in prekmurskih plesov.

Bržkone je težo programa nosil simfonični orkester Slovenske filharmonije pod vodstvom dirigenta antona Kolarja z obsežnim in zanimivim sporedom. Poleg uvodnega simfoničnega skerca Bela krajina Marjana Kozine so izvedli še Beethovnovu uverturo Leonora III, zadnji stavek iz Dvoržakove Devete (Iz novega sveta) in Mozartov koncert za flavto, harfo in orkester, kjer sta kot solista sodelovala še Irena Grafenauer in Jože Pikelj.

dan glasbene mladine slovenije — 24. maj

Nonstop program, ki je trajal kar tri ure in pol, je sklenil mladinski pevski zbor iz Maribora pod vodstvom Branka Rajštra.

Videti je bilo, da je tak program udeležencem dneva, ki jih je bilo okrog 1200, zelo ugajal, zato so se tudi letos sestavjalci programa odločili za podoben spored.

Uvodno glasbo za letošnji dan Glasbene mladine Slovenije, ki bo 24. maja (datum si velja zapomniti!), bo oskrbel kvintet trobil Slovenske filharmonije. Izvedel bo Paula Hindemitha Jutranjo glasbo – skladbo, ki je bila napisana za podobno priveditev, to je za Glasbeni dan v Plonu in kjer so jo izvajali celo s stolpa mestne hiše. Kvintetu trobil bo sledil ansambel tolkal Zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje iz Ljubljane. To je zelo zanimiva,

če ne enkratna izvajalska zasedba vseh vrst instrumentov iz rodu tolkal. Izvajali bodo skladbo, ki jo je prav posebej zanje napisal skladatelj Primož Ramovš.

Drugi del sporeda bo posvečen plesu. Najprej bo nastopil baletni ansambel SNG Opere z dvema večjima prizoroma iz baletov Hamlet in Labodje jezero Petra Iljiča Čajkovskega. nadaljevanju pa bomo videli plesne slike Atom, Srce in Mati, ki jih bo izvedel Studio za sodobni ples na glasbo ansambla Pink Floyd.

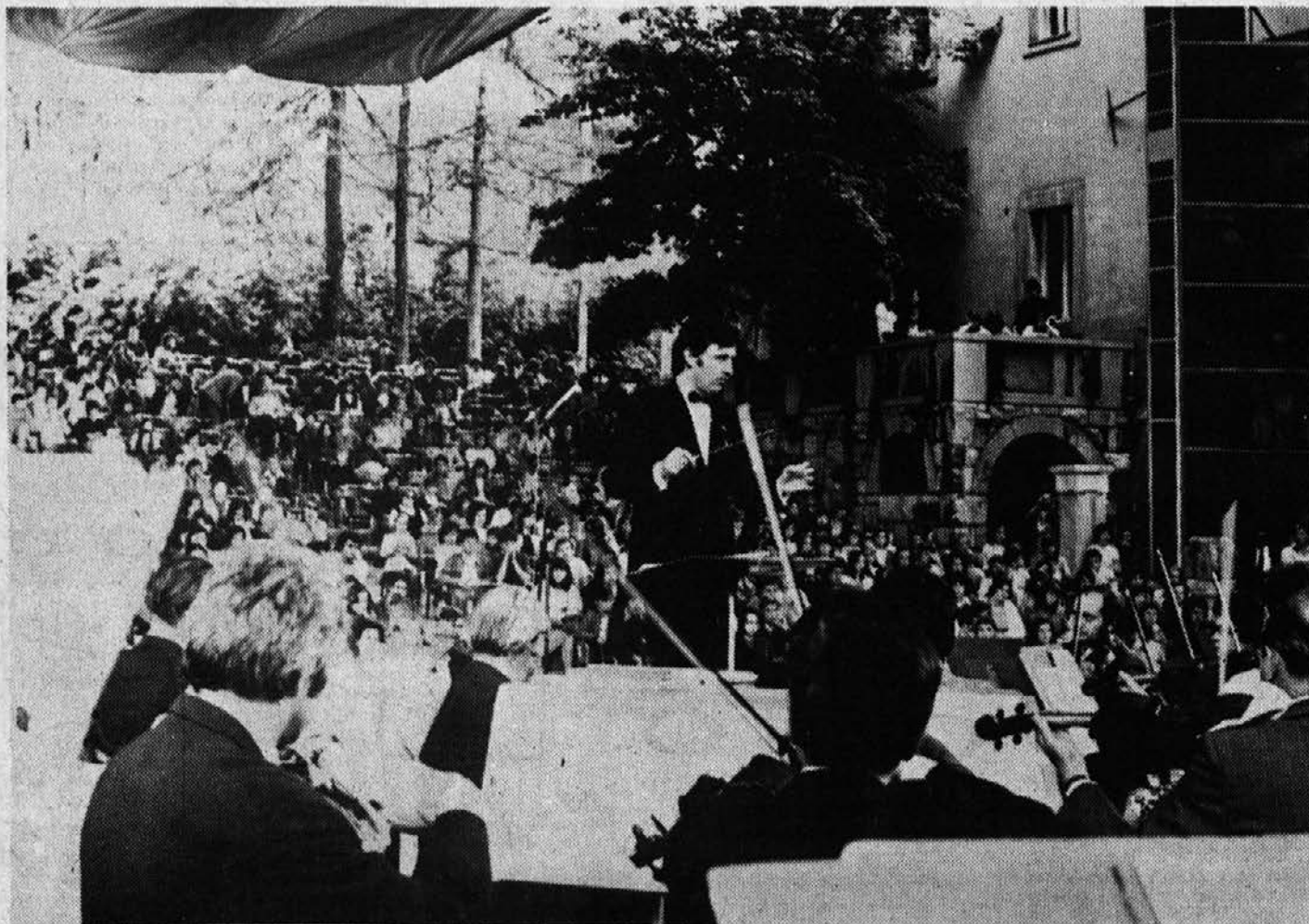
Tretji del sporeda bo izvajal simfonični orkester Slovenske filharmonije pod vodstvom Antona Kolarja. Uvodno delo bo orkestralna uvertura Svobodi naproti Demetrija Zebreta. V Haydnovem koncertu za trobento in orkester bo kot solist nastopil mladi Stanko Arnold, dobitnik prve nagrade na letošnjem jugoslovanskem tekmovanju mladih glasbenikov v Zagrebu. Program pa bo sklenila Fantastična simfonija Hectorja Berliozja, bleščeča romantična partitura, ki je zaradi svoje privlačnosti večkrat na programu koncertov za mladino.

Kaj so novega naštudivali v tej sezoni, nam bo pokazal mladinski zbor RTV Ljubljana, ki ga že več let uspešno vodi dirigent Matevž Fabijan.

Da pa ne bi program preveč resno izzvenel, bo sklenil non stop spored novoustanovljeni jazz ansambel ZGBI, neobičajen pojav v delovanju tega zavoda, ki pa je dosegel že prav zanimivo izvajalsko raven.

Upajmo, da bo letošnje srečanje članov Glasbene mladine 24. maja potekalo v prijetnem razpoloženju praznika glasbe, tovarštva in skupnih prizadevanj in hotenj.

M. S.

KONCERT ORKESTRA SF Z DIRIGENTOM KOLARJEM NA LANSKEM DNEVU GMS V KRIŽANKAH. (Foto: F. Modic)